

BIBLIOTECA CENTRALA
A
UNIVERSITAȚII
DIN
BUCUREȘTI

No. Curent 3390 Format II

No. Inventar 5351 Anul

Secția Raftul

Inv. 5537
Inv. 88458 -

I. ACHIMESCU

N. Inv. 3390

Din Sferi Senine

Schițe,
Pasteluri,
Impresii
și Reflecții

1904

Cerul cu stelele mi-e câmpul,
Dumnezeirea-lumina ;
Patria-mama.

BRANDON

857.0-32

5351

București
Stabiliment de Arte Grafice
„Universala“
14—Strada Covaci—14
1904.

BIBLIOTECA CENTRALA UNIVERSITARIA
BUCURESTI
COTA 3390

CONTROL 1961

1961

D

B.C.U. Bucuresti

C5351

RC 16/04

CUPRINSUL

	<u>Pag.</u>
Mai înainte	5
Arta în câmpie	7
Să ne rugăm	11
Spre Primăvară	13
Un răsărit de soare în April	15
Pastel	18
O dimineață de Mai	20
Liniște	22
O seară de Iunie	23
In cale	26
Amintiri	29
Din vacanță	38
Răsărit de soare în Septembrie	47
In toamnă	49
Intunericul	51
In noaptea de Crăciun	53
Iarna	57
Ingerul păzitor	59
Cerșetorul	61
Cărbu-Cărbuni	63
Un chip de Prietin	65
Din alte vremi	67
Bucuria vieții	71
Cintezarul Indian	73
Alcolicul	75
Răstignirea lui Christ	77
La Bellu	82
La Panorama Griviței	85
La Șosea	90
In Cișmigiu	92
30 August	96
O seară de Septembrie	98
Lilli	100

II

<i>Zile fericite</i>	103
<i>Iubirea</i>	107
<i>Dragostea</i>	108
<i>Musca, pești aurii și argintii din riul Cerna (legendă)</i>	109
<i>7 boabe (basm)</i>	111
<i>Pești în strășină</i>	116
<i>Guriță bărbate</i>	117
<i>De dincolo</i>	119
<i>Din psihologia poporului român</i>	121
<i>Artele și incurajarea lor</i>	126
<i>Cugetări</i>	131

MĂI ÎNAINTE

Multe din aceste bucăți au fost publicate în revistele: „Foaia pentru Toți”, „Foaia Populară”, „Garmen”, „Revista Modernă”, etc.

Imperfecțiuni se vor găsi de sigur de cunoscători în ale artei, imperfecțiuni care nu se pot ascunde nici în tipurile clasice, căci după cum sice marele scriitor englez John Ruskin: „Totul „admite neregularitate, fiindcă neregularitatea ne „arată implicit schimbarea, deosebirea. *Și exclude „imperfecția ar fi a distruge expresia; a înfrâna „silința ar fi a se paraliza vitalitatea. Toate lucrurile sunt absolut mai bune, mai plăcute și „mult mai iubite tocmai din cauza imperfecțiunii „lor, minunat întocmită, astfel ca legea vieții o- „menești să poată fi: **silința și legea judecării: „îngăduirea**“.*

Publicând în volum aceste bucăți, cititori vor găsi o distracție plăcută, iar criticii — materie. **A fi folositor pe cât timpul și mijloacele mi permit încere a face cât mai mult și tot mai bine.**

Autorul.

Arta în câmpie

— După Alfred Wellesley Rees —

Cerul e ca de cobalt, gradat întunecat de la orizont la zenit. Presărați ca oile sunt norii, cu o perspectivă de o nesfârșită umbră, care se perde în profunzimea depărtată. În depărtare colinele apar de un albastru închis; mai aproape, închis ultramarin; și mai aproape, pătate cu verdele născut prin galbenul razelor de soare mestecat cu cobaltul cerului aruncat peste câmpii...

La jumătate cale, panta pajiștei e împetrițată cu vaci și oi; iar la stânga o pădurice străbătută prin mijloc de o fâșie de umbră în formă de potecă, muiată în ros-galben, nuanțată astfel de razele soarelui ce pătrund în vale.

Arbori înalți, întinzând crăcile bogat nuanțate de verde, străjuesc intrarea în vale. Ramuri de ferigă s'apleacă peste poteca din pădure, pe când un râuşor, în a cărui matcă pietricelele risipite se joacă aci în spumă, aci în unde, își rostogolește apele printre maluri, pe marginea pădurei.

Și cât de minunat apare argintiul de pe marginea de sus a norilor și puternicele raze de

soare, care scaldă câmpiile din jos de pădure!—argintiu ce nu se poate picta, și raze ce nu pot intra nici odată în compunerea unei picturi. Nici odată asemenea peisagiu n'a împodobit pereții vre-unei Academii,—peisagiu, care să lase printre tremurăturile frunzelor să se zărească cerul.

O idee despre aceste lucruri: murmurul plopului, fluturatul frunzelor căzute și purtate în vârtejul vântului,—poate, e adevărat, să fie obținută, ca și când ai scri cinci litere pentru a forma cuvântul „viață“, prin care se transmite un semn de ceva negrăit. Astfel nepătrunsa natură înalță arta.

Ferigi și stufiguri jumătate în umbră, jumătate în lumina soarelui marginesc pădurea. O libelulă zboară ca o undă argintie pe fondul întunecos. Nufărul, pătrânelul sălbatic, coada șoricelului, cânepa sălbatică și centaura îmbogățesc cu o varietate de culori fondul, dând aspectul verdelui închis. Dar strălucitoarele miriade de picături de rouă, perle cu culori curcubial, care aruncă mii de reflecte pe neumblata și marea iarbă din pădure, norii cari o învăluiesc efemer și trec mai departe, și albaștrii și galbenii, și albi fluturași care se resfață pe capetele floricelelor legănate încetinel—acestea toate nu se pot descrie.

Șterge praful de pe aripele marelui flutur peștit, privește-l cu microscopul la lumina lampei, și apoi încearcă a spune în cuvinte ceea ce observi, și te vei convinge că descrierea unui lucru este cu totul imposibilă.

În felul acesta se atinge punctul, unde viața câmpiilor este mai presus de cât puterea descripției sau penelul pictorelui. Prezența atâtor lucruri minunate zăpăcesc și împiedică a se descri. Aceste lucruri împodobite cu gloria împrumutată de la amiazi, gândiri încântătoare de la pământul-mamă, și bucuria abia născută, cu ce cuvinte le poți exprima?! Atunci începi a simți că domeniul cerului este atât de mult pictat cu albastru, că poți avea deliciul neasămuit de a privi numai la el.

Roșia gura-leului, roua, cum și toate rarile și delicatele drăgălășii ale cerului, zefirului și pădurilor sunt astfel intrupate că îți ating inima.

Această participare în plină viață este în adevăr fermecătoare, e ca cunoștința subită de culori strălucitoare și variate care arată *acelui*, pentru care toate lucrurile ereau numai un cenușiu închis, sau o simplă amesticătură de negru și alb, că e orb.

Dar poți transmite altora ce ai văzut sau auzit?

E necesar ca artistul să se înalțe și să fie trup și suflet cu arta sa; știind că multe sunt adesea departe de a le atinge.

A recunoaște ceea ce trebuie să rămână totdeauna neatins, este pus în același timp față în față cu faptul că metodele pot mereu progresa, și cu oarecare limită aprecierea sa despre natură poate neîncetat să urce ca ciocârlia, aproape, tot mai aproape de soare, sus, și tot mai sus spre poarta dimineții.

Materia este rece și fără pasiune. Pune cea mai mică idee de viață în zugrăvirea sa și te apropie de ideal. Nu consideră pământul numai ca o bucată de lut, nu-l crede negru, stătător și fără viață. Zugrăvește repaosul său, profund ca somnul mării, când stelele se oglindesc în albastru și liniștita sa apă, sau dă peisagiului schimbător o diademă de lumină : răsărit, amiază, apus, noapte,—infinite în adevăr sunt aceste schimbări ale naturii ! Câte glorii nu acoper vârful muntelui și câte minunății nu se găsesc în liniștitele văi umbrite de înalte dealuri !

Să ne rugăm

În locașul zidit în numele Tău pentru toți drept credincioșii, înmărmurit rămas-am văzând că cei chemați să Ți se închine rău se pilduesc, pe când cu toți adunatu-ne-am să ne rugăm.

Goală inima simțitu-mi-am, aceasta văzând. Ochii în lacrimi de înduioșare spre Tine ridicatu-s'au; iar gândul întraripat purces-a spre locurile unde Fiul Tău propovăduit-a: „*Pace vouă pe pământ...*“, și cu bici pe vânzătorul din biserica Samariteană alungat-a, așa alunge dintre noi relele pilduri, căci strânsu-ne-am, Ție să ne rugăm.

Lacrimi ferbinți în inimă simțit-am picurând. În casă pentru gloriificarea Ta — urzitorul tuturor, — unde se împărtășesc frumoasele doctrine morale și poetice ale fiului Tău și urmașilor Săi, tuturor fiilor pământului, mai marii hulit-au pe ai tăi credincioși și speranța mângâerei sufletești alungat-au din inimele lor, chiar acolo unde cu toți venisem să ne rugăm.

„*Veniți și luați lumină*“, zice Sfânta Carte. Atunci de ce se oprește aceasta sufletelor orop-

site, în viața de toate zilele și chiar în sfântul lăcaș dumnezeasca-Ți putere ocrotit, unde cu toți mergem să ne rugăm ?

Dar dacă acolo sufletului îmbrăcat cu acelaș strat de lut ca și al celor puternici, — hainele numai neputându-se măsură, — nu-i este îngăduit înălțarea vocii spre Tine, împuternicește inima și sufletul celui ce te adoră să admire puterea ta deplină și închinându-se în mărețul Templu — Natura, ea fiind peste tot după cum însu-Ți ești — ascultă rugăciunile dreptilor întru Tine ori unde sunt, și deci noi Ție să ne rugăm.

Puternica și nevăzuta-Ți mână creat-a Natura. Umplesu sufletul cu harurile Tale și dă putere adoratorului Tău, ca în mijlocul Naturei să înalțe împreună cu frunzele arborilor, șoapta ierbei, murmurul izvoarelor, adierea vântului, cântul paserilor... psalmi de laudă, de mărire, pentru glorificarea numelui Tău, ca Tu să întinzi aripele de bine cuvântare asupra neprețuitei noastre Patrii; iar noi cu toții, fii Ei adevărați, pentru prosperitatea și conducerea pașilor Ei în viitorul necunoscut și vărsarea harurilor Tale asupra Cărmaciului, ce stă de veghe pentru apărarea Ei și a noastră prosperitate, Ție, Stăpânitorule, să ne rugăm.

24 Ian. 1901.

Spre Primăvară

Arborii stau cu brațele întinse țepene. Puterea iernei e înmuiată. Transformația se petrece în toate. Seva hrănitoare începe a-și lua mersul sub înrăurirea soarelui primăvăratec pe când giulgiul, ultima rămășiță a zilelor de iarnă, e spulberat de suflarea desmorțitoare a naturei.

Pomii se trezesc și încep a se resfăță la razele plăcute ale soarelui pentru a îmbracă în curând haina tinereții sub care se ascund mii de șoapte tănuitoare de dragoste, legănând pe îndrăgostiți pe ramurile bătute de vânt.

Prin ramurile triste numai vântul mai doinește. Iar pe vârfuri, un corb pare, pe câmpul alb, mai negru ca gândul morței, și într'un fioros pustiu cronește.

Lupta între moarte și viață se dă în natură: „cu moarte pe moarte călcând, viață dăruindu-le“, puterea Dumnezească.

Zilele prind a da viață tuturilor și pe câmpul și colinele ochețite pâlcuri de oi pasc iarbă încolțită, pe când mei sburdă prin împrejurimi pe

câte un dâmb ; iar mamele-i caută lacom cu ochii plini de drăgalașie, chemându-i la sân.

* * *

Prin arbori stoluri de păsărele ciripesc răs-fățându-se la razele soarelui ; iar în lunci o viață nouă se trezește ce chiamă copii, flăcăi și fete mari la adunat flori primăvăratice : brebenei și toporași, viorele și flori de brânduși albe cu gene lungi.

Primăvara întinerind natura, întinerește și sufletele noastre insuflându-ne speranța nemuririi.

Afară-i cald, soare, frumos, joc, dragoste în crânguri și lunci, dragoste în natura, care ne îmbată sufletul și insuflă iubirea de viață.

Un răsărit de soare în April

De sigur un asemenea tablou a mai atins și mișcat multe suflete prin puterea culoritelui său, și cu toate astea tot nu'l poți trece în nepăsare când sufletul îți zbuciumă și te sugestionează.

Înainte-mi o pânză vastă lipsită de rama aurită, se înfățișază. Încerc să pătrund geniul creator al Maestrului... și ce pană minunată l'ar putea descrie cu culori atât de armonios combinate?

Cerul se împurpurează. Soarele care nu s'a ivit încă aruncă spre zarea înaltă, mare de raze. De după deal cerul pare a arde, și de la orizont un snop de raze mai puternice ca cele dintâi se resfiră în aer și poleesc creștetele dealurilor, turlele bisericelor, vârfurile pomilor; iar nori subțiri vineți 'și aprind marginile, muindule în divina culoare a parei de foc. Fondul devine vânăt albastru, rupt pe alocurea de luminișuri, pe unde pătrund valuri de lumină ce, ca o binefacere se revarsă în natură, deșteptând cântăreți.

Des de dimineață, când încă noaptea nu se îngână cu ziua, privighetoarea, divinul muzicant, sparge liniștea ademenitoare prin trilurile sale

dulci și plăcute, ce străbat în suflet și fără voe îți înalță mintea sus, mai sus...

Natura'i îmbrăcată în haina tinereții, iar frunzele codrului tremură grăindu-și în taină psalmi de bucurie. Părăeașul neobosit 'și rostogolește sglobiu undele peste petricelele liniștite, ce apar ca mărgăritare pe o salbă de smarald țesută pe o fâșie strevezie, și murmurul lui tainic se înalță și se perde în doma măreață, nezidită de mâni omenști. Frunzele tremurând nervos și ritmic, ascultă cu luare aminte, cântul dătător de viață al limpezilor isvoare. Fermecate 'și astâmpără nervii să admire în tăcere și să se îmbete de binefăcătoarea răcoare a duiosului pârâiaș, care nepăsător de grijile lumii 'și urmează calea, fredonând o doină, necontinit în spațiul vremii, pe care o străbate din epocile întunecoase și îndepărtate până ce se perde în tinerețea timpurilor.

Calea urmându-și-o, mai departe alintă câmpiile înverzite de pe care se rădică ciocârlia, ce sparge cu cântecul său liniștea dimineții, cântând gloria lui Dumnezeu, către care se înalță, străbătând straturile de aer din ce în ce mai departe, până ce ca o nălucă, un punct negru și apoi de loc nu se mai zărește. În acest timp ascultătorii 'și îndreaptă și ațintesc privirile spre neobositul cântăreț și cu inima palpitând îl urmăresc spre creștetul cerului. până ce nu-i mai aude cântul. Se minunează de darul acesta făcut pământului și mintea fermecată sboară fără voe spre făptura

neplăzduită: Dumnezeu, cel atât hulit de neștiutorii puterii și frumuseții lucrurilor sale.

Nori vineți albaștri se împânzesc și dispar.

Soarele se ivește de după dealuri privind șiret cu ochii scânteietori de veselie printre frunzele arborilor, pe când razele sale scaldă natura și sărută cu bucurie undele limpezi ale apei în care își admiră fața glorioasă. Razele se desfată sburdând pe frunzele arborilor, prin holde, iarbă și flori, cari pline de mulțumire se alintă, crescându-le inima. Șoapta frunzelor, murmurul apei, cântul ciocârliei se înăbușe de cântul și ciripitul intețit al celorlalți psalmiști, care încep activitatea lor prin lunci, desișuri, câmpii, umplând spațiul cu note muzicale, cu o vârtă infinită...

5351.

P a s t e l

Din regiunea vesperidelor privește fix un disc de bronz : luna, care călătorește spre apus pe recele cer albastru — argintiu, pe când spre răsărit cerul e chihlimbăriu și din ce în ce mai aprins cu cât scoboară spre orizont. Ceața înghirlandează văile șerpuind în lung, iar în depărtare, din satul de la piciorul dealului și obârșia pârâului ce și rostogolește apele, pe valea înverzită, puternicul cântec al deșteptătorului dimineții răsună în aer spărgând liniștea. și trezind la viață pe așteptătorii răsăritului. Stoluri, stoluri de păsărele sbor din crânguri în câmpie, concertând în mii de tonuri cu ciocârlia ce prinde a cânta și înalță sus tot mai sus spre porțile dimineții de azur ; ia în zare încep a se mișca umbre de muncitori și vite ce vin la pășune mânate de copii dolofani, băețași și fetițe vioae și draguțe, ce-ți fură ochii și inima.

Răsăritul e pară de foc, ce se perde subțindu-se în albastru bolței cerului, bronzând luna.

Aerul răcoros, devenit mai cald și îmbălsămat

de mirosul ierbei și florilor, se strecoară în suflet, pe care'l înviorează și întinerește.

O pală cenușie de nori se apleacă încet spre răsărit, iar razele soarelui strălucesc ici și colo prin părțile mai subțiri, dând naștere la poene înflăcărâte. Norii despicăndu-se din ce în ce mai mult, se sparg încetul cu încetul și se lasă peste colinele întunecoase, care se ridică în zare dincolo de văile alburii și peste păduri.

Iată că acum răsăritul ia altă înfățișare: un roșu frumos — hlamidă împărătească. O mică pală de nor mai plutește d'asupra unei mări de frunze și verdeață, apoi schimbă culoarea și forma, și plutește înainte schimbându-se neîncetat — nestatornică fiere ca și gândurile noastre.

O dimineață de Maiu

Cât de frumoasă e dimineața de vară! Cerul senin-azuriu e îmbrăcat în mantia purpurie a zorilor, cari se ivesc la răsărit.

Pe firmament, cam pe la prânzul cel bun, a mai rămas o stea mare și frumoasă — luceafărul dimineții. El licărește ca un foc mare în depărtatul întuneric al nopții, și iată că începe a clipi mai des, din ce în ce mai des și se stinge cu cât vălul de întuneric e risipit de lumina aurie a marelui dătător de viață: soarele, ce se înalță de după colină.

În aer se înalță ciocârlia, care sparge cu al ei cânt tăcerea monotonă a dimineții și revarsă veselie în sufletele oprimate.

Ajungând în sfera înaltă a norilor, cade amețită, repede ca o săgeată, pe când altele îi iau locul sus.

Din pomi, crânguri și lunci, păsărelele ridică glasul și cântă imnul măririi, pe când privighetoarea cu dulcele și melodiosul ei glas, conduce coru, complectând marea muzică a naturii, pe care cu toate o slăvesc.

Pomii 'și șoptese în taină apropiindu'și frunzele legănate de Zefir, ca buzele a doi amorezați ce se sărută, pe când florile 'și deschid boboci rourați la dulcele raze ale soarelui și chiamă prin mirosul lor drăguțele albine, spre a le da nectar. Iarba verde scaldată de rouă, se scutură de bucurie că vede lumina și'și ridică semet capul; iar pajiștele încep a se popula cu vite.

De ce nu e un clopot, care să deștepte pe fiecare, prin sunetul său strident, spre a vedea frumoasele diminețe de Mai?

Câtă mărire n'a pus natura în alcătuirea a tot ce se vede! Fie-care foaie cântă un psalm, fie-care pasăre e un cântăreț, fie-care vedere o frumusețe, o mărire, fie-care sunet o muzică ce învioră aerul răcoros și plăcut al dimineței.

O, câtă glorie nu destăinuiește frumosul revărsat de zori la țară! În mijlocul acestui tablou minunat rămâi extaziat, neștiind ce admiră mai întâi, și inima-mi suspină și ochi-mi sunt umezi că nu pot descri toată frumusețea naturei în care am văzut lumina.

Biniște

Pe bancă, alături cu cărja bărbăției, lăsați-mă în tihnă să visez.

Ce dulce e când visezi, și cât de plăcut e când plutești deasupra nimicniciilor lumesti! Viața e dulce, îmbătătoare și plină de idei sublime, fructul gândirilor senine.

Pe capu-mi cearnă teii ale lor flori, ca cugetu-mi curate, și sufletul să-mi îmbete cu al lor miros. Petalele împrejur se cern, căzând molcom ca pași de înger și se aștern pe cărare ca iluziile vieții.

Lăsați gândul să-mi sboare și înalțe în alte lumi, și să visez într'una lumini senine ca cerul dimineților de Mai, când florile pe raze de soare spre el își înalță mirosuri valuri.

Lăsați-mă să visez iubita-mi stea, ce cu lungi gene de foc prin frunzele teilor, cari șoptesc mistic își scaldă privirea-i înfocată — scântectoare în ochi-mi, și valuri de iubire în inimă-mi deșteaptă.

Lăsați-mă în tihnă să visez, să visez într'una ascultând privighetoarea, ca în doina-i tristă gândurile să-mi topesc.

O seară de lunie

Ultimele raze ale soarelui, se furișează de după dealuri printre frunzele pomilor proiectându-le umbra lungă și subțire pe clina dealurilor opuse. Cerul se împurpurează din ce în ce mai mult de parcă'i scaldat în sânge. De la orizont se desprind norii vineți-alburii targați cu roșu cu marginile dințate auriu. Acum ei se ridică sus încet, încet, pe când umbrele pomilor devin tot-una perzându-se în amurgire.

Ici și colo, se ridică fantastic câte un colțișor de nor care e cu atât mai gros și creț cu cât se află mai la orizont. Unul peste altul, ori unul după altul, se saltă mai sus pe cer, voind să mai privească prin geana de lumină tot ce-i pământesc.

Prin câte o ruptură mai scapă câte o ochiadă a soarelui resfrângându-se pe turla vre-unei biserică sau pe vre-un edificiu înalt, împurpurându-le și zicându-le : la revedere pe mâine ; pe când cerul devine din ce în ce mai palid-întunecos, în urmă întunecos albastru și apoi albastru streveziu. A înamurgit, zefirul serei adie lin.

Iarba, lanurile de grâu, holdele și frunzele arborilor se mișcă agale, pline de bucurie că mai pot răsufli de căldura înăbușitoare a zilei.

Păsărelele nu se mai aud ciripind, iar în spațiu sboară vertiginos prin aerul răcoros, încoa și încolo repede ca o săgeată, liliacul,

De la câmp oamenii oboșiți de trudă merg în pâlcuri spre case spunându-și unul altuia câte ceva din păsurile lor; pe când băeții și fetele strânse în ciopor, vin mai în urmă răsând și chiuind, dând uitării oboseala zilei.

Drumurile sunt înțesate de vite, care se întorc, unele de la pășune mânate de fete și de băețași, iar altele de la muncă.

Dealurile și satele se pierd sub vălul serei: alinătoarea sufletelor trudite; iar pe bolta cerească, care ca o domă se reazemă cu marginile pe orizont, începe a se arăta pleiada de stele care mai de care, mai frumoase și luminoase, în timp ce regina nopții: luna, se ridică maiestres în regiunea stelelor pe câmpul albastru streveziu, eclipsind luminele mai mici ce abia mai licăresc în depărtări. Natura acum e scaldată în raze de argint luând un aspect feeric. Totul destăinuiește Puterea creatoare: — Dumnezeirea.

Tărăitul greerilor umple aerul cântând mărirea naturei în locul pasărilor, care dorm cu capetele sub aripi prin frunzișuri și arbori, pe când melancolica turturică așezată lângă tovarășul ei nedespărțit: turturel, turue lung, somnoros și rar.

În sate, lumea doarme, numai câte un dulău

sparge liniştea serei, hămăind. Iarba încetul cu încetul se acoperă cu broboane de lacrimi—roua—şi apoi mai toate lucrurile gustă din acest răcoritor balsam, înviorându-se.

Seara e răcoroasă, dătătoare de viaţă. Liniştea ei e liniştea sufletelor. Şi în această linişte bine-făcătoare stejarul vorbeşte, şoptind tainic şi vesel cu miile sale limbi în tot timpul serei, despre cele mai delicate şi mai frumoase închipuiri. Cel mai falnic, a cărui şoptă e abia auzită, vorbeşte ca un rege titanice sufletului omului de : *constantă şi înălţimea caracterului*. E o frumuseţe cum frunzele laudă mărirea naturei, cu expresiile cele mai bogate.

În mijlocul acestei vaste biserici, măreţ împodobită cu tablouri nedescris de frumoase, de mărirea şi slăvire, am petrecut anii copilăriei pline de dulcele farmec al naturei ; iar astăzi departe, asvârlit în valurile lumii — civilisate, rătăcesc, neputând găsi pacea şi mângâierea sufletească de odinioară. Mă mistui că nu am harul cel puţin a descri natura în toată gloria văzută prin prisma copilăriei şi reflectată în sufletu-mi atât de adânc !

In cale

Năbușeala te ametește, abia mai poți respira și e atât de plictisitoare că nu știi unde să mai cauți un petic de umbră spre a mai scăpa de arșița soarelui, care e la chindia mare.

De pe frunțile rarilor trecători, cari se zăresc ca mirajele în deșerturi, broboane mari de nădușală se înșiră ca mărganul.

Ici și colo pomii cu frunzele lăsatē par a dormi.

Nici cea mai mică adiere de vânt nu se simte, numai aerul tremură în straturi, dogorit de pavajele de peatră și zidurile înfierbântate de căldură.

In cale întâlnesc pe Rădulescu, fost militar. Pasu-i e șovăitor, nesigur, iar căutătura fixată ca în totdeauna spre pământ părând veșnic preocupat de un gând adânc, — sau poate de nici unul, — o idee fixă împrejurul căreia se învârteste toată activitatea lui intelectuală, întocmai ca un mobil ce aleargă neconținut împrejurul centrului pe circumferință. Fisionomia lui trădează neli-niște sufletească sau chiar prea multă liniște! Salut și dau să trec. El șovăește, zătignește pu-

țin, stând la îndoială, apoi se apropie făcându-mi semn. Mă opresc.

— Tot la fabrică ești? Mai merge?

— Da.

— Maistrul Dragea e tot acolo?

— Firește.

— Am o sabie. Aș vrea să-mi tae lama și teaca și să-mi pună un șurup.

— Puteți s'o trimiteti. Am să-i vorbesc, fiți sigur.

— Eri am fost la moși cu Lizzi, Zizi, Mari și Nicolae, îmi cunoști nevasta și copiii? și ce bine am petrecut!

— Era frumos, de sigur?

Însă drept răspuns băgă mâna în puzunar și scoase două medalioane.

— Le-am cumpărat pentru copii și acum le port la mine. Erau așa de veseli!

În acest timp văzui pe fața-i posomorâtă o rază de bucurie. Nădușala curgea în șiroaie brăzdând obrajii și se aduna pe bărbie ca de aci să cadă în picături.

— Dar iartă-mă, mă grăbesc, am întârziat.

— Ași. Eu stau în strada Occidentului. Am o casă de minune. Mi-a dat un prieten o leduncă pe care am împrumutat-o de mult. Am scris Colonehului să mi-o trimită.

Și uită-te (arătându-mi cerul spre apus) până acum în primul pătrar luna era cu coarnele în-sus, iar acum mergând spre scădere, după lună plină, are să fie cu coarnele în jos.

Ciudat! îmi zic în gând și salutând m'am despărțat; iar el a plecat râzând.

Nu înțelegeam nimic. Eram zăpăcit. În urma lui stau și privesc lung. Expresia aceeași ca mai înainte. În exterior nimic schimbat. Dar... o, Doamne! în ochii lui stinși, ce căutau în gol, vedeam ceva neînțeles, un semn... E posibil? Sufletul lui era prea liniștit. Fisionomia, ce să spun! Și mintea și judecata!....

Dar atunci ce înseamnă vorbele lui fără rost, ce noimă avea râsul?...

Unde este vioiciunea de mai înainte? Numai ochii mai privesc fără a ști ce, mintea îi e stearpă de cugetare, iar eu-i mort.

Amintiri

De multe ori în viață omul dorește să fie departe de lume, să nu mai audă nimic, să nu mai vadă decât lucruri și ființe, cari nu pot bârfi și nici aduce neazuri. Această lume dorită se găsește în mijlocul pădurilor, pe creasta munților în lumea câmpiilor frumos împodobite și îmbalsamate de mirosul florilor presărate ca stele pe cer. Și cât de frumos și plăcut e în mijlocul acestei lumi nevinovate! Acolo numai, ne putem destăinui inimei și privi prin pismă, adevăratele zbuciumări ale oamenilor. O! câtă mărire dă naturei lumea acea de flori și câtă micime omeniei.

Cu tovarășa sufletului meu Julia, am plecat să ne perdem în acea lume dorită, ideală de mărinimie și gingășie, populată de muzicanți distinși, vioi și drăgălași. Și la umbra arborilor, la mirosul florilor, în psalmul pasărilor, să dăm vânt inimilor noastre dogorite de dragoste și uitări: gândurilor de pretinsă conveniență.

Am luat trenul ce duce spre creasta munților și acolo să stabilim stabul, pentru un timp. Va-

gonul erà aproape complet. Printre cãlãtori erà maica stariþa Floreasca de la Monastirea Viforãta, ea vorbea cu un domn, voinic, bine fãcut, ãi încãrunþit, purtãnd favorite.

În naivitãtea mea credeam cã limbile cãlugãrești sunt mai puþin desnodate, dar ce amar m'am înșelat! În tot timpul cãlãtoriei de la București la Tãrgoviște, limba i-a tocat ca de u-cernie. Avea niște ochi pãtrunzãtori — cu toate cã erà de peste 60 ani — ãi minte ascuþitã.

— Maicã Stariþã, zise tovarãșul, mi se pare ca pe la anul 1860 erai sorã, tãnãrã ãi frumoasã, cred cã'þi mai adnci puþin aminte.

— Da, atunci aveam numai 6 ani de monastire. Intrasem tãnãrã de tot, îl întãmpinã maica stariþã.

— Nu'mi adnc bine aminte cine erà stariþã pe timpul acela, reluã bãtrãnul, privind-o cu ochi cercetãtori, dar știu cã aveam peste 19 ani, știi tocmai bun de îndrãgostit. În acel an venisem mai mulþi studenþi conduși de directorul școalei, în plaurile Dãmboviþei spre a face o excursiune botanicã.

Profesorul în baza pitacului Domnesc ce avea ãi prin care se glãsuia cã: „orice mãnãstire sã ne primeascã ãi îngrijeascã fãrã platã pe timpul poposirei” ne-a adus la mãnãstirea Viforãta. Erã înamurg de tot cãnd am ajuns. Aci am fost slavã domnului bine îngrijiþi ãi ospãtaþi.

În seara aceea n'am putut vedea mãnãstirea ãi localurile ei, fiind tãrziu, ãi noi zdrobiþi de

oboseală. Mai tot drumul îl făcusem perpedes apostolorum.

A doua zi în revărsatul zorilor profesorul dete semnalul de plecare. Dar cum puteam să ne îndurăm a lăsa așa rai? Am stăruit din toate puterile să ne mai lase, dar degeaba. El ne-a răspuns: „Lasă că știu eu ce's băeții“. Atât, și am pornit. Cu inima jinduindă a trebuit să părăsim locurile acelea atât de frumoase cari încadrau așa de bine surioare și mai frumoase.

— Oh, e mult de atunci. Și dacă barba încăruntită nu v'ar acoperi fața și părul nins, impresia de atunci mi-ar fi putut ajuta mai mult ca să vă recunosc. Dar masca bătrâneții nu împăspătează de loc memoria-mi slăbită. Mi-ar fi părut bine să vă fi recunoscut, dar din creeru-mi îmbătrânit s'au șters astfel de impresii.

Convorbirea aceasta glumeață ne-a înveselit foarte mult și se pareă un izvor nesecat de aduceri aminte de pe timpul când fusese și ei odată tineri.

Eu sorbeam vorbele lor ce curgeau în valuri limpezi și fermecătoare, c'o sete nebună. Și reflectam dacă la vârsta lor voiu avea atâta viçoare sau că mormântu-mi va fi fost de mult tot una cu pământul și că nici măcar salcia tristă nu mă va jeli, plecându-și ramurile pe capu-mi.

Apropiindu-ne de Târgoviște și zăbind mânăstirea Dealului cocoțată pe vârful coastei mi s'a mohorât inima aducându-mi aminte de neprețuita comoară a românismului ce adăpostește...

Mult n'a mai trecut și vorbele hazlii se perduseră în neant însoțite de huruitul roatelor vagoanelor și găfăitul greoi al mașinei. Ne despărțisem.

În expresiunea ochilor celor doi bătrâni am cetit o reamintire plăcută a tinereții și un regret că timpul a cernut prea de timpuriu praful uitărei preste inimile lor.

Dealurile se înalță în dreapta și stânga printre care șerpuește pe valea Ialomiței drumul de fer ce duce la Pucioasa. Ele erau îmbrăcate într'un costum verde frumos ce plăcea ochilor și dădea nesațiu inimei. Imnurile pasărilor și șoșotele frunzelor legănate de un vânt răcoritor ce dădea viață, se amesteca cu pufăitul mașinei și zgomotul vagoanelor ce alergau în sus.

II

În căruța trasă de doi cai din când în când sfârcuiți cu biciul de căruțaș, am luat drumul spre Vulcana. Am trecut Ialomița pe a cărei undă se vedeà bolboroși rădicați de izbirea apei și petricelele din matcă, pe când mai la vale marginele erau albe de fășii lungi de pânze înnălbite. Femeile și fetele ciopor, ciopor, vorbeau și râdeau.

În spre stânga se întind dealuri înalte curmate de poteci pe ici și coleà, pe unele locuri pleșuve iar pe altele cu crângulețe și semănături. În dreapta se întinde valea Ialomiței brăzdată de matcă râului.

Urcând dealul și coborând spre Vulcana am străbătut un drum îngust și plin de hopuri, printre holde, desișuri, și fânețe care resfira în aer un miros, plăcut. Aerul curat ne îmbăta. Când soarele ajunsese pe creasta dealurilor noi eram în sat.

III

Vulcana se întinde pe sub poalele dealurilor umbrite de păduri. În preajma'i se desfășoară un covor de iarbă lăptos și moale stropit cu fel de fel de flori. La mijloc pare a fi rupt,— rup-tura o ocupă satul. În acest colț al naturei ne-am stabilit salașu pentru 20 de zile.

Cât de plăcut e să trăiești printre țărani noștri! Vieța lor patriarhală, și când vioiciunea lor e unită cu hărnicia, te face să-i crezi mai sus puși ca trântori ce'și înneacă în fumul cafenelelor puțina lor gândire.

Toată ziua ne rătăceam pe câmpii culegând flori, presând pe cele mai frumoase între foile cărților.

Odată am luat să citesc o carte la umbra copacului de pe clina dealului ce se întindea, eșind din pădure până aproape de sat, dar unde am putut să-mi arunc măcar ochii pe file, când aveam de citit cartea naturei? Pivirile alergau pe câmp după florile ce se răsfățau pe covorul verde la razele soarelui și ne chemă parcă făcându-ne cu ochiul.

Terenul e foarte variat în aceste localități, aci e sat, câmp, pădure, poene, dealuri, râpe, care se succed ca valurile mării înfuriate amenințând să înghită totul. Acestea te atrag, te încântă.

Cu câtă veselie și zburdălnicie colindam dealurile și cât ne plăcea să rătăcim pe cărările cele mai puțin umblate!

Câtă desmerdare și binefacere nu primea sufletele noastre! Când urcam pante repezi prin desișul pădurilor și picioarele ne alunecă pe frunzele așternute pe cărare, un fior de groază ne străbatea corpul. Apoi după ce se trecea frica, o senzație plăcută ne umplea inima, și iar ne avântam spre vârf.

De pe culmea dealului pleșuv din spre Nord poți privi toate împrejurimile.

Pe drumul ce taie dealul și duce la Pucioasa sus, pe creastă, se află o cruce pusă de un pravoslavnic. Ea se află într'o stare cum numai la noi se poate vedea. Sfinții cu ochii scoși parcă imploră milă de la spectatori a nu le mai stârni ranele lor adânci abia cicatrizate de timp.

De la Monastirea Bunea, așezată pe culmea dealului cu acelaș nume, am privit peste dealuri și câmpii în mijlocul cărora se zărește Târgoviștea ca o pată alburie pe un fond verde azuriu. Biseriçuța e clădită pe timpul lui Matei Basarab.

De pe vârful dealului, singuratică biseriçuța privește de timpuri printre ramurile copacilor în vale, întinzându-și vederile în câmpie până dincolo de Târgoviște.

Acest locaş al Domnului clădit cu mare anevoinţă atât de sus, departe de apă, departe de lume, dovedeşte, că bătrânilor le plăcea mai mult schimnicia, şi că ei veneră mai mult Puterea creeatoare.

Ferestrele de odinioară înalte şi înguste, prin care nu putea intra decât foarte puţină lumină, care dă înfăţişarea mistică şi impunătoare, s'au lărgit aproape barbar, luând din impunerea bisericeii. Sfinţii abia se mai cunosc. O icoană mică — madona — este ornamentul cel mai frumos, semănând picturii lui Raphael. Ea priveşte trist intrarea şi par'că zice : a trecut timpurile de credinţă. Din chiliile dimprejur n'a mai rămas decât ruine şi o singură căsuţă făcută din bârne, locuită de un bătrân, vechiu îngrijitor al bisericeii.

El istoriseşte, că iarna, când e zăpadă nu vede lumea până ce nu se ocheteşte. Să îngrijeşte de eu toamnă cu de toate, iar apa o capătă topind zăpada, în apropiere nefiind fântână. Bătrânul e mai mult frugal şi are o constituţie robustă şi e plin de viaţă.

În apropiere de biserică mai la dreapta un arbor se înalţă printre ceilalţi şi îţi atrage de departe, de foarte departe privirile, arătând că acolo se află un locaş sfânt.

Pe poteci pierdute în desişul pădurei te duci spre Vulcana, Lăculeţe sau aiurea.

Pădurea e mare, falnică, deasă şi frumoasă. Copacii 's ca brazii. Intrând în pădure te gă-

sești în un templu măreț al naturei. Acî frunzele 'ți șoptesc misterios: psalmi, pe când vârfurile arborilor să înclină la adierea vântului cu respect.

IV

Conduși de curiozitățile naturei am făcut o excursiune cu caru cu boi la Petroșița. Acest sat e bogat, așezat la poalele munților și între dealurile cari strâng albia Ialomiței. Ajunși, hora erà în toiul ei, și de sub picioarele flăcăilor și fetelor eșiau nori de praf, cari 'i învăluia ca într'o manta. O babă desprinzându-se din mulțime și apropiindu-se de car s'a apucat de leucă. Apoi privindu-ne zise: „Ei maică, da bine v'a mai potrivit Dumnezeu, a-
„mândoi tineri și frumușei de parcă v'a făcut o
„mamă“. — „De, maică, mai știi“, am răspuns.
„Să vă ajute Dumnezeu maică“ adăogă bătrâna și s'a depărtat de căruță privind galeș după noi.

Intre sălcii și pe un braț al Ialomiței se află o moară și un ferestrau de tăiat bușteni de brazi. Apa curgeà pe ieruga morii și buduroi, cu repeziciune și forță de unde căzând pe caucele roatei făcea să se întoarcă, răspândid stropi mari de apă împrejur. Apa revărsându-se curgeà șoptindu-ne ceva mistic din basmele îndrăgostiților, pe când sălciile adiete de vânt își legănav a-gale ramurile lor mlădioase.

Misterele naturei sunt de nepătruns. În fiecare

murmur de apă, fâșiit de iarbă și frunze, adiere de vânt, cânt de pasări, găsești ceva de admirat pe când inima tresaltă de bucurie văzând natura sub formele sale de neînchipuit de multe, întrecându-se în frumusețe.

Ar trebui să aibi talentul poetului englez Thomson spre a putea încheșga frumusețele naturei ca în „Season“ sau al poetului Vlahuță ca să poți descri firea și 'i face tabloul.

1896 Iulie.

Din vacanță

Soarele erà crucea namiazi când drumul s'a sfârșit. Slănicul. Sosisem. Aerul e sec, și unde'i chip să te învioreze? Pe prundiș abià se mai vede un fir de apă, rămășiță din pârâul Slănic. In spre centru e gara, penitenciarul și câteva case mai dese și spălate 'i dau aparența de târg; iar peste vale 's ocele, Băile Eforii 's cocotate pe deal sus, la spatele cărora se ridică o râpă de sare; iar în jos de gară: poreclită baie roșie. Dealurile sunt drepte și acoperite mai mult cu pomi fructiferi și arbuști.

Intr'una din zile am urcat dealu la Piatra Verde, ahtiați după aer. Tocmai pe creastă am simțit o răcoare de munți care ne alintă și înveselește. Straturi de piatră verde în lamele formează acest deal-munte. Aci se vede un castel în ruine, dincolo o prăpastie, iar pe ici și colea o oază umbrită de câte o floricieă cu nuanțe diferite. Mușchiul verde predomină. După ce ne am îmbătat de aer și ochii de priveliște și odată cu coborârea după dealuri a stăpânului naturei,

plini de bucurie am coborât la vale mergând intramurgit, cum zice Eminescu :

Somnoroase păsărele
Pe la cuiburi se adună,
Se ascund în rămurele
Noapte bună.

*

Rătăcind pe dealuri acoperite cu pomi, pe vâlcele cu catine și scoruși, pe unde abia se mai poate pătrunde, și pe creste de dealuri pleșuve pentru a respira aerul curat, ne potoleam setea cu apă din Fântâna-rece, singura cu apă bună dătătoare de viață.—Iarba ne mângâia vederea și florile palite de soare cu capul plecat după o leacă de răcoare se odihneau strângându-se pe tulpină, fără a se bucura de mângâierea unei lacrimi,—balsamul vărsat pe o inimă îndurerată,— le vedeam tânjind de suferințe fără pic de îndreptare, pe când pasările te adorm cu ciripitul lor, iar din depărtare zângănit de clopote se aud.

E timp frumos, sburdăm; nu'i frumos, admirăm natura din prispa casei. Și pacea stăpănită de melancolia sufletului ne coprinde. Numai ochii se resfată privind norii fumurii, cari se ridică de după dealuri și se împânzesc peste vale.

D'ici și de dincolo câte un creștet de nor, care se ridică de după un vârf de munte, pare să străpungă cerul, și apoi se subțiază din ce în ce și se rupe în fășii formând poene de un frumos albastru închis.

Prin pruni, pui de sticleți cu capetele albe, sar din cracă în cracă, aci adunându-se la chemarea dulce a mamei, aci risipindu-se ciripind, ciripind mereu.

În spatele băii Baciui, (a Eforiei) muntele de sare săpat de torențele de ploaie îți face impresia unor ruine dintr'o măreață biserică Gotică, cu stâlpi de marmură sclipitori, în care soarele își refrânge razele, pe când turla pare dărâmată de vijeliile trecute peste capu'i. Suindu-te sus pe creastă, un abis de te cutremuri, se deschide la picioare, gata a'și înghiți prada. În partea din spre apus, un isvor sărat numit Gura Pisicii, iese de sub piatră și seamănă în drumu'i cristale de sare.

* * *

— Ei, de unde să știu aceasta, răspunse un moșneag, pe care îl întrebasesm de când dăinuiesc ocnele.—Așa s'a pomenit de când lumea.

— Se zice că în ocnă s'a aruncat o femeie? Dar de unde... Asta eră o femeie zănatică, care într'o noapte a tulit-o de acasă. Toți credeau că s'a aruncat pe gura ocnei.—Însă peste câteva zile au găsit-o culcată în drum. Dar de un lucru e sigur că mulți cai de brac cunosc bine drumul acelei guri și adâncimea ei.

— Santinelele alea ce rost au?

— Să vedeți. Acest deal de sare, zise un-chiașul furișându-i-se pe sub mustățile albe și stufoase un zâmbet de amărăciune, dacă n'ar

avea peri, până acumà ar fi fost tot una cu valea. Stăpânirea nu le putea lăsa așa ne păzite, că veniturile i s'ar fi dus pe copca ocnei.

— Dar ocnele de peste vale ?

— Eu am apucat scoțându-se sare de la Baia Verde, de colo, arătând spre dealul opus niște acoperișuri de stuf, pe când nu se zămislise ingineri de ăia care au venit de dincolo. Mai pe urmă în zilele mele, mai încoace, a venit un inginer și a sondat, așa zicea el, a sfredeluit tot dealu ăla și ăsta și s'a oprit în prunișul de aici, mai sus de Gura Pisiceii.—Aci era la început sare frumoasă. Când a început să scoată, ce să vedeți ? a dat peste niște sare neagră de mama focului, și atunci a părăsit totul aci și a plecat unde este acum.

* * *

Timpu se răcorise, iar ploile nu mai conțineau, așa că nu mai erà chip de stat ; însă mai înainte de a pleca să visităm cu cititori salinele.

Ajung aci stăpânit de o puzderie de închipuiri. Câteva lovituri de mai se aud pertractându-se în adâncime, apoi la suprafață se vede ridicându-se pe gura ocnei bulgări mari de sare. Isbirile auzite în adâncimi prevestesc scoborârea unui visitor. Cutia, — ascensoriu, — e gata. Eu și călăuza ne așezarăm înăuntru. O huruială se aude, și pornim în fundul pământului. Un fior de ghiată îmi străbătu corpul. Intunerice ca în mormânt, numai un muc de lumânare de său

abiã ne luminează fețele. Și pogorãm, pogorãm într'una, când zãrind o galerie într:

— Ce e aceasta?

— E întâia galerie, vom vedea-o pe urmã.

— Și ce distanțã e pânã aci?

— 40 metri de la gurã și 50 metri de la fund.

În timpul acesta ajunsesem la bolta oanei. Lumina electricã împrăștie întunericul, formând o luminã crepuscularã. Sgomote de ciocane și voci abiã auzite, isbesc stâncile de sare, și dispar producând un vuet ce umple locul. Lucrãtorii par numai de un cot. Spectacolul e nedescriș de frumos: Coborând din cutie stau puțin sã mã desmeticesc și apoi pornim pe linia vagonetelor și printre stâncile de bulgãri de sare. De o parte și de alta pereții de sare ciopliți artistic se ridicã și se unesc în boltã în stil Gothic. Pe creastã se vede o galerie: e aceea de unde s'a început sãparea sistematicã a oanei, stabilitã de inginerul venit de dincolo. Cu cât se aprofundeazã cu atãt pereții merg depãrtându-se și spațiul devine mai mare.

Lãmpile electrice apar ca niște felinare în amurg.

Trei galerii formeazã salinele. Lucrãtorii numai în cãmãși muncesc din greu. Ciocãnașul, cu partea dreaptã a brațului desvelit, bate lespezile de sare cu ciocanul. Mai mare dragul sã privești brațul cu mușchiulaturã încordatã, mușchiulaturã atleticã, care te face sã constãți a mia oarã cã sãnãtatea și are izvorul numai în muncã.

Un lucrător îmi presintă un cub de sare, frumos tăiat. O mare bucurie simt revărsându-se în suflet, atingând darul.

Călăuza 'mi explică că este mai folositor acum ca înainte când tăiau sare condamnați, cari deseori făceau revolte și de multe ori nici nu munciau nimic, ba chiar aduceau pagube ca unii ce nu vedeau înainte nici un scop.

Și așa s'au luat și dus la Telega. Ajungând în dreptul unui bolovan enorm de sare albă, pune lumânarea înapoiă bolovanului și zice plin de mulțumire :

— Vedeți cât e de alb și străveziu ca sticla ? Din sare, de aceasta s'a făcut o sferă colosal de mare și trimis la expoziția din Paris. Aici e sarea cea mai albă din țară și instalațiile cele mai sistematice. Serbiei îi trimetem noi sare de aceasta.

Iată o scară, pe care începem a o sui, și suim, suim, într'una.

Când eram aproape de galeria veche, ne ajunge un lucrător bătrân. Intrând cu el în vorbă încep să istorisească :

— Lucrez în ocelele astea de la începutul lor. Mai înainte am lucrat în ocelele unde acuma e Baia Verde. Acelea nu eră ca astea, ci în formă de oală cum se făcèa pe atunci. Proprietarul era Cafegibașa, [Alexandrescu] un boer rău de 'ți veneà să 'ți ei hamul și praștia și pe care l'a păscut păcatele, căci a fost omorât, de ai oameni asupriți, între Ploești și Văleni de Munte.

Apoi după el a fost închiriate cu nimic aproape fraților Ghermani de unde au și făcut avere, nu glumă. Ei țineau toate ocele din țară. Cum zic pe atunci, locuitori din Slănic nu făceau armata și nici eu n'am făcut, fiind impuși a lucră în ocnă. Așa eră închiriată ocna de stăpânire.

— Și e mult de atunci ?

De, știu și eu. Cam mult. 'Mi aduc aminte că era un războiu și au venit Rușii și aici. Multe se mai spuneau și despre ei, ca și despre căp-căuni.

— Inșă noi aveam un domn atunci, n'ai putea să'ți aduci aminte ?

— Da de unde, par'că era ca acuș să știe și copiii cine'i mai mare în sat. Atuncea eram flăcău și nu'mi băteam capul nici să știu cine'i pârcălab ; iar casa obștească abia o știam.

— Atunci eră în anul 1854, când Ruși au avut lupte cu Turcii la Silistra, apoi amenințați de puteri s'au retras de la noi dându-ne răgaz.

Iar la Sevastopol au fost strașnic bătuți de puterile aliate.

— Ei, cam pe atunci, cu câțiva ani mai înainte fusesem hotărât pentru armată, pe care am făcut'o ca ciocănaș în ocele acum părăsite. Lucru nu tocmai ușor. Doamne și câte pericole nu se mai întâmpla, câte vieți n'a înghițit acele tainițe ; mai multe ca o bătălie. Sarea se scotea cu hârzobu. Si nu rare ori se întâmpla să se rupă de pe la

mijlocul drumului. Și atunci vai, sarea în cădere izbea în pereți și improșcă pe unii, iar pe alții îi făcea turtă. Acum e bine, de drag să lucrezi. Ocna asta a fost începută tot în formă de oală, apoi veni un inginer Carol Cărăciune*) așa 'i se zicea și a început ocnele cum le vedeți.

Era vrednic om și priceput. Și a lucrat el aci ca inginer mulți ani și a învățat și pe alții care pe urmă 'i a săpat groapa, gonindu-l de unde el săracul făcuse bine.

Scările mă obosise, când ajunserăm la galeria ocnelor vechi. Rezemat de o balustradă am privit în abis unde domnea o liniște mormântală și un întuneric profund. Raza lumânării abia putea împrăștia puțin întunericul. Și în această liniște de ghiață și aer de groapă, sângele pare că se oprește în vine. Numai sgomotul picăturilor de apă sărată, pic, pic, pic, cădeau producând un ecou sinistru, turburând tăcerea lumii de pe celalt tărâm. Mai sus coridorul ocnei nouă, de unde înfățișarea lucrătorilor 'ți produc impresii plăcute. Mergând, ne apropiaram de gură. Mai aruncaii încă o privire în spre fundul depărtat lăsat la 50 metri de desubt și ne suiram în cutia

*) Carol Cărăciune inginer de mine adus în țară în 1852 de Prințul G. Bibescu, de la Salinele Uioarea din Transilvania. Fost elev al academiiei Montaine. A servit ca inginer până la 1871 când expirându-i contractul s'a retras, sub Ministerul P. Mavroghene. Elevi a avut vreo 5, inginerii de mai târziu, care au condus salinele din țară. El a părăsit țara la 1875 pentru a nu se mai întoarce.

Printre elevi a fost și Stamătescu, Zotu.....

ce se oprise. Și întocmai ca Mephisto din Faust am apărut la suprafață, venind din altă lume.

* * *

De pe dealul din spre Ștefești vederea ți se oprește de munți acoperiți de păduri, din cari es la iveală creștete pleșuve, brăzdate de câte o cărare alburie, pe când în vale se întinde satul într'o pozițiune pitorească. Pădurile 's învelite cu un strat subțire, vânat, zăbranic de ceață, dându-le o priveliște plăcută de verde închis boltite de câmpul cerului albastru fumuriu, care deșteaptă în suflet poezia, pe când inprejur iarba în câmpie șoptește plăcut iar pe vale Verbilăul eșit din răcoarea pădurei curge cântându-și cântecul, mângâind ramurile salciilor plângătoare ce 'i sărută unda.

1900 August.

Răsărit de soare în Septembrie

Din preajma unde fusese Curtea Arsă și de pe deal de unde moscheea turcească și înălță în aer minaretul său, se văd valuri de fum ce ca o pânză vânăta subțire învalue orașul, care se trezește din odihna nopții. Dincolo de această năframă pe cerul albastru un strat de nori se întrezerește.

Cerul se împurpurează de zorile dimineții și întinericul se risipește străpuns de raze de soare. Stăpânitorul, ce scrutează totul, nu s'a ivit încă, pe când norii devin din ce în ce mai roșiatici, cu marginile de jos înmuiate în pară de foc; iar restul atât de fin estompat de magicul artist, în timp ce orizontul e învelit în matia țesută în fum purpuriu, care devine din ce în ce mai transparentă.

Pe fond se zugrăvesc fabrici cu coșuri înalte și case stăpânite de turlile bisericilor ce se înalță spre slavă și străpung păturile de aer, cerând prin glasul lor răgușit metalic binecuvântarea omenirei; iar pe ici și colo câte un arbor cu brațele întinse se roagă în taină, pe când din haina lor verde-gălbue străbate spațiul ecoul ciripitului cântăreților naturei, deșteptați.

Acum regele naturei se ivește la orizont și

își resfrânge razele în pânza cenușie. Marginea lui aurie pare că arde; iar discul, ce trimete din ce în ce mai puternice raze de foc, să tot întregește până când apare deasupra orizontului complet, mare și sângerat. El pare posomorât, privind în cale faptele fiiilor pământului.

În drum se perde sub un strat de nori pentru a'și arunca pe furiș razele și mai puternic prin luminișuri, în timp ce gându-mi aleargă spre câmpii acoperite cu iarbă odrăslită, smălțată cu flori de toamnă, cari îmbată sufletul și resfață privirea.

Sub privirea statornică a soarelui, aerul se limpezește. Pe văi se văd coborând fășii groase cenușii de ceață; pe când vârfurile colinelor cu populația lor se resfață în căldura binefăcătoare, ce începe a se simți abia.

Fășiile de aburi cețoși se amestecă cu sudoarea apelor ce curg prin văi și se alungă în depărțări, până când se pierd după vreun bot de deal, lăsând în urmă un covor verde populat de vite.

Acum, liniștea e întreruptă de o muzică Wagneriană : surle, trâmbițe, cavale unite cu ropotul păscutului, cântul paserilor acestui anotimp, al căror ecou se contopește cu taina frunzelor și șoapta apelor, ridicând imnuri, prea mărink pe Dumnezeu. În oraș lumea furnică umplând văzduhul cu un sgomot asurzitor, pe când turlele bisericilor selipesc în razele soarelui ridicat de la orizont.

In toamnă

Iuliei

Zilele de toamnă sunt posomorâte. Arămiile frunze ale pomilor, ca și gândurile noastre, să cern pe cărarea vieții, apoi ori vântul le spulberă mânându-le departe, ori bruma grea cu boabele sale de mărgăritar le învăluie.

Sărmanile floricele — te coprinde tristeța privind-le — atât sunt de anemice! Nici un strop din lacrimile străvezii ale diminetelor de vară nu le mai înviorează. Amorțite de frigul morții și strâng petalele ca pleoapele ce cad pe ochi lipsiți de viață. De mult berzele, drăguțele rândunele și apoi cocori în linii lungi sau unghiuri în zări sau depărtat.

În pomi desfrunziți de haina verde,—o clipă de mândrie—ce acum par niște schelete osoase, vrăbiile, scatii și sticleți mai cântă aleluia. Presurile zboară în pâlcuri ciripind iar ciorile umbresc văzduhul și dau roată dupe hrană, scoțând țipete înfiorătoare.

În toamnă totul e trist, tristeță de care nici sufletele noastre nu scapă.

Oh! dar, nu tristețea profundă a grăozei de moarte a naturii stăpânește totul, nu, căci pomi desfrunziți și brumați se pot trezi la soarele primăverii, la viață, odată cu rădicarea naframei ce înveșmântează pământul, ci teama de nepătrunsa lege a alchimiceii naturii ne stăpânește.

Zilele scurgându-se, o altă viață va reîncepe în natură la razele soarelui de primăvară, când uitând posomorâtele zile de toamnă vom fi din nou veseli, copleșiți de dragoste curată, și astfel ne încetat vom pași înainte în a timpului noaptea, cu dorul de viață și frica de moarte.

Și dacă în vraja naturii vom adormi, măceștră ciocârlie, înălțându-se în zorile dimineții cântând, ne va aduce veste că inimile noastre sunt veșnic legate și că eterna iubire nu ne părăsește, căci după cum zice Shakespeare : „Amorul nu e nebunul ce „în avânt 'și perde calea. El nu 'și clinteste mersul „de pedicile ce întâlnește ; ci îndură totul până la „mormânt. Dacă ce spun se probează că 'i greșit, „atunci eu n'am scris și nimeni n'a iubit“.

* * *

În ramurile salcâmurilor dela fereastră, toamna flueră ascuțit, pătrunzător. Zilele ei sunt posomorâte și arămiile frunze ale pomilor, ca și sufletele noastre, se sbat, se rup și zboară departe de trunchiu, mânate de vânt.

Întunericul

Putea-vom oare să înlăturăm acest cuvânt ?

De sigur că nu.

Cea mai întunecoasă noapte ne poate lumina spiritul prin frumusețea miilor de stele strălucitoare, care pestrițează cerul ca florile primăverii verzile livezi, arătându-ne puterea creatoare. Stelele strălucitoare ce sunt presărate pe firmament nu sunt ele oare care ne conduc, — când ne gândim la marea putere care cu atâta măiestrie a știut să așeze fiecă pârțică de univers la locul său, — pe cărarea dreaptă, de a pătrunde acest întuneric misterios și a arăta lumii un drum mai luminos, luminând sufletele întunecate și mângâind pe cele triste ?

În privirea lunei întunericului și în încercarea de a descoperi adevărul și frumosul, uităm suferințele și urâtul și rămânem perduți în gândurile lumii reale.

Nu sunt oare luminele acestor mii de stele care pătrund inimile noastre și ne fac să vedem toate lucrurile în gloria măririi lor ? Răspunsul ni-l dă Longfellow în acest superb vers din poe-

mul Evangelina „*The stars are the forget-me-nots of Angels*“, „(Stelele sunt semnele de numă uită ale îngerilor)“.

Privind în sus în noaptea întunecoasă nu putem decât să ne gândim la puterea creatoare, care le-a așezat acolo.

Toată admirația noastră este îndreptată la acea *Mare Putere* care a știut așa de bine a așeză toate lucrurile, într'un mod atât de armonios și a căror glorie și mărire ne încântă atât de mult privirea și ne transportă sufletele, fără să vrem, în lumea mistică, lumea-lumi, învăluită în nepătrunsul întuneric.

În noaptea de Crăciun

Mamei nețărnută dragoste.

Când eram copil cu cât drag ascultam poveștile de Crăciun. Imprejurul focului, care ne do-goreà fețele, ședeam toți copii roată și sorbeam cu nesățiu istorisirile ce eșeau din gura mamei, înlântuite ca boabele din șirul de mătănii călu-gărești.

Ochii ne scântăiau de bucurie și fețele ni se luminau de veselie, când numele blândului Christ era pomenit. Focul duduia în cămin și vântul șuerà pe coș. Afară erà vifor și viscol, care troeneà nămeți și izbeà zăpada în geamuri, pe când mama cu tonul vocii sale blajine răsuceà firul povestirei zicând rar și duios: „vedeți copii mamă, în noaptea asta s'a năcut Christos — fiul lui D-zeu. El a fost trimes să mântue lumea de păcatul lui Adam și să biciuiască deavolii, care de la alungarea lor din cer, — ei erà în-geri mai de demult, — se înmulțise prea peste măsură, intrà în oameni și 'i îndemnà să facă numai rău. Atunci D-zeu văzând că omenirea merge spre rătăcire și peire s'a pogorât în formă

de duh și s'a întrupat în om,—născându-se din Sfânta Maria.

El a venit pe pământ pentru că numai putea îndurà ca deavoli să-și bată joc de făpturile sale.

Vedeți, dragi mami, de la sfântul Andrei și până în astă seară deavoli erau cei mai răi, umblă pe pământ în formă de om și îndemnă pe toți la fel de fel de fapte care mai de care mai rele. Și pentru ca D-zeu să-i împedece de a mai luà chip omenesc, a trebuit ca el să se întrupeze om, ca astfel sfetînd corpul omenesc cu darurile sale, diavoli să-și peardă puterea de a mai luà chip omenesc. În chipul ăsta a putut scăpa lumea de ademenirile și relele lor. De la acea dată ei mai pot să se prefacă în pisică, capră, porci și foarte rar în câine, ferind în acest mod cu mult mai mult oamenii de rele, ca mai înainte de Christos.

După cum spusei, continua mama, D-zeu ne mai putând îndurà batjocorirea făpturilor făcute după chipul și asemănarea sa, s'a zămislit din Fecioara Maria în noaptea de 25 Decembre, adică în noaptea asta, cea atât de prăznuită și sfințită de orce pravoslavnic creștin.

Lui Christos, să știți, ca fiu al lui D-zeu nu-I a plăcut bogățiile pe care cu înlesnire le ar fi putut avea, ca un puternic ce erà, și de aceia a imboldit sufletul mamei să meargă într'un loc retras și sărăcăcios spre a fi născut. Și astfel maică-sa însoțită de sfântul Iosif, tovarășul și reazemul ei în zile de restriște, s'au dus în Betleem, unde găsind o coșare într'un statul a

născut acolo pe micul Christ, având drept așternut paele din iesle. Și pe când tot staulul erà luminat de lumină cerească, coruri de îngeri întonau imnuri de slăvire.

Oile și caprele care erau acolo în staul au dat ocol ieslei. Oile au privit blând spre noul născut, ne îndrăznind să se atingă măcar de un fir de pai, pe când caprele apucătoare au mâncat până și din așternutul pe care se aflau mama și pruncul. Atunci sfânta Fecioară a bine cuvântat oile, oprind duhurile necurate de a mai luà chip de oae, dupe cum se întâmpla mai înainte; iar pe capre le-a blestemat să nu mai aibe saț și de atunci ele, oricât de sătule ar fi, tot aleargă d'ici—colo agățându-se pe arbori dupe frunze și muguri sau pe orice alt spre a apuca câte ceva, dându-le astfel: nestatornicia și lăcomia.

Ciobanii înștiințați de înger, despre cele ce se petrec, s'au grăbit să se ducă să se închine mieului Christ, care purta pe cap eunună de lumină, care va străbate toate timpurile, împrăștiindu-se peste tot. Ei au adus diferite miresme, ca unui D-zeu și lume multă auzind s'a îngrămădit acolo să vază această minune. Staulul a devenit cu toată sărăcia lui, un frumos palat. Și astfel dragi mei copii, trebuie cu toți să ne îndreptăm mintea spre D-zeu și să ne ridicăm inimile cu căldură spre El, aducându-I prinos de rugăciuni, și să li mulțumim pentru binele ce a făcut omenirei, că ne a scăpat de demoni, ne a luminat mintea,

ne a sădit virtutea și iubirea în suflet și cultul în inimă, că ne a dat sănătate și ne a învățat tot deodată: că mulțumirea și fericirea nu reșede în bogăție ci în mulțumirea și liniștea sufletească. Deci datori suntem să li slăvim numele ridicând rugi.

Și cu aceste cuvinte mama a început ruga, iar noi copii în cor o însoțeam, pe când pe aripile viforosului vânt mai plutea încă ultimul răsunset al colindătorilor, ce porneau spre case în lătratul cânilor.

E liniște. În geam, izbește zăpada viscolită și vântul șueră prin strășini și unghere par'că a pustiu. Tipenie de om nu se mai aude. Noapte'i înaintată și'i noaptea Crăciunului, de mâne omenirea 'i scăpată de domnia spiritelor rele.

Iarna

I iarna. Arbori 's îmbrăcați în mantii cu diamante, ramurile 's presărate cu petre nestimate, tufele 's bogat însovonite cu ermelină nevăzut de frumoasă; iar mai presus de această viziune a frumuseței planează un cer albastru întunecat ca o turcoază.

Peste tot e liniște.

Tesaurul lui Dumnezeu, zăpadă moale și albă, e risipit pe o întindere necoprinsă de vedere.

Pe ici și colea se văd dăre de pași, și sănii.

Și pânza aceasta nemărginită, numai Maistrul Universului poate țese cu atâta finețe și minunăție, creiând din nimic ceva grandios.

Nici un ciripit de pasăre, murmur de isvor, gărlă sau râu, nu se mai aude, pe când impunătoarea liniște înăbușe tot cu cel dintâiu strat revărsat din sânul norilor. Lacurile și bălțile dorm sub pătura de gheață stropită cu milioane de stele ce 'ți iau ochii prin strălucirea lor.

În fie-care fulg de zăpadă ușor ca o suflare, fizicienii găsesc un interesant studiu al cristalelor.

Dar grădina de pe geamuri, oare ce maistru

neîntrecut ar putea așa de bine desemna și aranja ?

Aci avem o formă de ramură atât de perfect executată, pe când dincolo o atât de mare asemănare a unui vast șir de munți și o infinitate de varietăți de figuri.

Și când cugeți că toate acestea sunt lucrate de nevăzutele degete ale geniului de cu noapte, te simți așa de mic în fața Tăriei în cât nu mai atunci crezi, că omul e un atom rătăcit în cosmos.

În timpul acestei uitări și reflecții, razele soarelui pătrund prin colțurile ferestrelor spre a-ți râde în față de zăpăceala ta, atrăgându-ți băgarea de seamă asupra operei întreprinse, — distrugerea minunatei și adoratei tale grădini.

Ramurile dispar, munții se topesc, făcând să curgă pârae de lacrimi care par'că mi înghiață sufletul de durere.

Ast-fel e jocul naturei, astfel și al oamenilor.

O lume de frumuseți creată din nimie, de cel mai neîntrecut artist, numai la atingerea sau zâmbirea ironică a adoratorului idolului de *Aur*, ce poartă în inimă simțul mângâerei prefăcute, topește adesea tot ce se închegase, lăsând în urmă numai un lac de lacrimi ce se sfârșese în pragul morții.

Îngerul Păzitor

„Oh, cerească stea“ ! țipă murinda femeie.

Copila care stetea alături nu știa nimic despre moarte și nici că se putea gândi că mă-sa vorbea de ceva drăgălaș : de ea, scumpa ei micuță.

Ea a eșit afară, a privit în juru-i și apoi a pornit spre râu. Aci privind în unde, a văzut luna scaldându-se, și sârmana micuță de odată își zise : „Oh iată, aceasta este steaua pe care o pot duce drăguței mele mame“. Și îndreptându-și pașii spre țărmul râului în care zărise lumina strălucitoare, adăogă : „Da, este aici, apropie-te. Te voi duce mamei, cu siguranță te voi apuca, ești așa de aproape și atât de frumoasă“ ! Apoi copila s'a plecat înainte întinzându-și mânușitele să prindă strălucitoarea stea luminoasă ; dar pe când întindea brațele, lumina peri și ea rămasă zăpăcită pe țărm, neștiind unde și în cotro dispăruse frumoasa stea.

.....

Când sârmana mamă închisese ochi pentru vecinicie știa că din ceruri va putea ocroti pe

drăgălașa sa Iulie, și când a văzut'o așa de aproape de marginea abisului, când a văzut'o în pericol de a se îneca, a salvat'o întinzând aripele peste lună, împedicând pe copila ei a mai vedea lucitoarea lumină, scaldându-se în unde.

Cerșetorul

În apropiere de Cișmigiu am văzut un cerșetor, odihnindu-se și privind la crucea bisericii Schitu-Măgureanu.

Hainele îi erau zdrențuite, statura înaltă, figura costilivă și sbârcită, iar părul lătos îi atârna în scârlionți încălciți împrejurul gâtului. În mâna-i aspră și jengoasă ținea o pălărie ruptă și soioasă. În privirea lui, ce era ținută la cruce, se citea tristețea și desgustul vieței.

Cum sta cufundat în gânduri, eu îl pândeam și îi urmăream de aproape toate mișcărilor. Și în acest timp am văzut o lacrimă luminată de razele dulci ale soarelui, ce abia se ridicase pe bolta cerească, rostogolindu-se încetinel pe obraji. Cât doream să-i vorbesc! Dar el nu și lua ochii de la cruce, nu se sinchisea de nimeni. În sfârșit m'am apropiat de el și l'am întrebat:

— Ți se pare grea viața?

Un suspin, pe care nici odată nu'l voiu uita, eși din pieptu-i.

Acest suspin spunea mai mult decât orice vorbă; însă adăogă:

— La ce m'am mai născut?! Chinurile lui Christos, arătând spre cruce, au fost scurte. Viața mea e un chin de atâți amar de ani!

Și amândoi am oftat. În cuvintele lui era atâta durere și atâta plângere a soartei omenesti? Și în neputința mea de a'l ajuta de cât — cu aproape nimic — am zis, mai mult aparte, înainte de a mă depărta:

— Ce să faci? Trebuie să ne urmăm lupta, căci cu cât e mai greu de urcat sus, cu atât priveliștea-î mai frumoasă, când te uiți în urmă.

Cărbu=Cărbuni

Cu chipu negru de cărbuni, oboșiți de trudă și nemâncare, coboară în fiecare dimineață Calea 13 Septembrie, trei copii — olteni, purtând în spinare coșuri cu cărbuni, pline cu vârf. Ochii abiă le mai sclipesc în fundul capului, ca două stele în noaptea noroasă. Pe față, din colbul de cărbune depus, se ivesc buzele, cari la unii apar roșii trandafirii, pe când la acești oropsiți ai-soartei și omenirei sunt vinete. De asupra se rădică, ca un delușor printre neguri: nasul, ce are pe vârf o insulă alburie. De o parte și de alta se văd eșiți umerii obrazului pe o față scofălcită. Gâtul lung și subțire iese dintre umeri goi ca o cumpănă dintr'un puț. Umeri apar prin rup-tura cămăși ca două poene acoperite de iarbă veștedă și bălării, pe când peptul gol, ne având eu ce'l mai acoperi, stă expus tuturor loviturilor. Inima le e tânjită de obidă, și spinarea fragedă curbată de greutatea coșurilor.

Din când în când un sunet pițigăiat-răgușit abiă se aude la câțiva pași *Cărbu-Cărbuni*.

Lihniți de foame și doborâți de trudă și tâ-râsc în fiecare zi pe stradele capitalei, sub ochii tuturor și ai autorităților, picioarele încovoiate de

greutatea sarcinei și viața li se zdrobește — ca multor altora — înainte de timp.

Soarele dătător de viață, scânteiază sus de tot pe bolta cerească. El sădește bucurie până în cele mai mici lucruri ale naturii și ajută în perfecționarea ființelor și lucrurilor care populez pământul.

Cum mai încălzești tu Soare oameni cari 'și bat joc de ființele slabe și secătuite de putere, și le mai reverși bucuria și fericirea în sufletul lor împetrit?! Numai tu vezi cu ochi mari ființele acestea mici târându-și viața pe strade, zbuțumăți și zdrobiți. Numai tu mai faci ca în lacrimile lor, ce curg șiroaie pe față, să se resfire razele calde ale tale și să însufli vigoare pentru a lupta înainte. Ție ți se datoresc toate. Tu'i încălzești și tu'i ocrotești, o, suprem bine-făcător! Și să nu ți se rupă inima văzând că nu le poți veni mai mult în ajutor?.

Și când te gândești cât e de greu drumul până a ajunge acolo, unde toți sunt egali, unde nu mai domnește nici ura, nici pasiunea, nici deșertăciunea, și unde nu mai există mărire sau micime — afară de neant, cazi zdrobit înainte de timp, istovit de putere sub povara vieții, fără pic de ajutor, fără un cuvânt alinător și atunci poți încheea zicând omenirei: „Priviți gloria voastră. Dintrun corp secătuit și istovit nu putea să iasă de cât o mână de lut“.

Un chip de prieten

De multe ori se ivesc în cale chipuri, cari de la prima vedere 'ți șoptesc : apropiete de mine ea să-ți destăinuiesc din durerile și mulțumirile mele. Vrei poate câte odată ca miragiul acelu chip să-l gonești din minte-ți, dar zadarnic încerci, căci la cea mai mică umbră de asemănarea cu un altul 'ți apare mai viu în minte.

Pentru aceste chipuri simți un *ce*, care să traducă pentru sexul frumos în dragoste iar pentru bărbați în prietenie neștearsă, avându-și ea și dragostea sursele ei. Una din surse în primul rând e impresia chipului dupe starea în care apare și asemănarea de cauzalitate sufletească, și dupe cum produce în suflet o scisiune mai mult sau mai puțin adâncă prin asimilarea durerilor sau mulțumirilor simțite sau trăite.

Unul dintre atâtea chipuri care m'au impresionat, e chipul unui tânăr în al cărui suflet suferința și-a înfipt adânc ghiara, în cât i a sângerat inima, închegând din fie-care picătură o întreagă poezie...

Cadrul melancolic ce 'l învăluiește, chica-i re-

tezată care cade pe grumazi, ochii 'i profunzi și blânzi, și fața-i trasă, încadrată de o barbă neagră tunsă scurtă,— tip original, — îți sapă în inimă o urmă a durerilor neșterse de timp și te atrage prin suferința imprimată așa de timpuriu în inima îmbătrânită și reflectată pe fața-i.

Simplicitatea îmbrăcăminteii mai mult de cât modestia, te împinge din ce în ce spre el. Ai vrea să fii pururi cu el, să înduri și să simți cu el. Gândurile lui să fie ale tale și reciproc, sau cu un cuvânt el să te întrupeze pe tine și tu pe el, adecă să 'l înțelegi și iubesci cum numai rari prieteni să iubesc și înțeleg. Și de ce n'ar fi așa când două inimi să pricep și înțeleg atât de bine ?

Intreabă-'l cât îndură și iubește'l, alină-i durerile morale și dă-i sprijinul tău desinteresat.

Acesta e chipul unui intelectual istovit de munca fără preget, în dragostea de a ușura povara semenilor săi în lupta pentru trai și lumină.

El merge pe cât puterea 'l iartă : încet dar sigur.

Din alte vremi

Multe se petrecea și multe se spunea despre cazarme. Unele te revoltau în contra asupraților, inspirându-ți în același timp cea mai mare compătimire pentru asuprați și înduioșându-te până la lacrimi.

Aceste fapte nu fără teamă 'ți aduceau aminte timpurile iobăgiei, când viața Românului era în mâna boerului, care dispunea de tot avutul și chiar de corpul iobagului. Timpul și-a urmat calea, iar acele fapte care se mai pomenesc nu mai în narațiuni și istorie sau șters din mintea poporului, care numai la auzul lor se cutremură și înfioară de groază, cu atâta putere se deslănțuesc ele în suflet.

Și dacă acele fapte se ștersese din mintea poporului în majoritatea casurilor, tot se mai păstra pe alocurea în instituția armatei acum câte-va decenii în urmă,—în această instituție chemată a lumina contingente de tineri, floarea poporului, mândria țării.

Reservistul Melcu istorisea unei roate de tineri recruți chemați la oaste, care în timpuri

de grea cumpănă vor forma zid de apărare din pepturile lor și vor împrăstia moartea cu brațele lor vâjnoase în rândurile dușmane, când vor cu-teza să le atace moșia lăsată de străbuni—patria lor :

— Unde ai fost leat, întreabă căpitanul, când intrai în camera unde se făcea teoria.

— ????!!

— Răspunde odată, unde ai fost când a sunat de teorie ?

— N'am auzit goarna, să trăiți don căpitan. Și 'mi tremurau picioarele, muindu-mi-se de la genunchi. Mi-era strașnic frică să nu mă bată; căci era năpraznic în mânie.

— Trompet, sună-i la ureche de teorie, s'audă altă dată.

Trompetul s'a apropiat și punând goarna la ureche, 'mi-a sunat cât a putut pentru teorie.

— Ei, acum ai auzit ? 'mi a strigat căpitanul satisfăcut.

— Da, să trăiți, 'i am răspuns plângând, ținându-mi mâna la ureche. Și mă văicăream cât mă lua gura, crezând că hait am rămas surd, pe când ceilalți tremurau de groază. Apoi adresându-se către un altul ce abia intrase :

— Dar tu unde ai fost ? Nici tu n'ai auzit, hai ? Sună-i trompet ca s'audă altă dată și să'i intre în cap semnalele.

Trompetul s'a supus executând ordinul. După aceea amândoi întorcându-ne năuciți, am plecat iar căpitanul scrășnind din dinți a strigat : Marș...

Inima-mi bătea de par'că voia să'mi sdrobească coșu pieptului, iar prin cap 'mi trecea fel de fel de gânduri, unul mai grozav ca altul.

Mă gândeam : mama m'a născut zdravăm, fără nici un beteșug și sdравăn și voinic m'a luat catană și... acum, o doamne, să fiu așa de rău tratat ca să rămân surd și cine știe că până la sfârșit poate chiar schilod. 'Mi venea să 'mi iau lumea în cap, să mă tot duc și îndărt să nu mă mai uit. Dar tocmai când eram hotărât să dezertez văd un chip de femeie că'mi apare,—o nălucire—era mama. Ea m'a rugat, oprindu-mă și mi-a spus :

„Pentru mine, dacă vrei să mai vecuesc, termină'ți cătănia, că n'au să'ți ia pelea. Eu nu vreau să'mi văd copilul dezertor, fricos și în urmă în pușcărie, unde neam de neamul nostru n'a stat“.

Mi'am venit în fire. După aceea am căpătat curaj și m'am pus pe serviciu, și eram ascultător de mama focului—ca cel puțin eu suflet să scap și că doară n'oi duce-o tot cu comandantul ăsta, o da bunul Dumnezeu de s'o schimba, 'mi ziceam. Și la schimbat stăpânirea, nu mult după aceea; iar de atunci am dus-o cum nu se poate mai bine, neapărat, în oștire.

Nu mai eram pedepsit și nici nedreptătit și fiecare 'și făcea datoria cu plăcere și nu i-se mai părea nimănui cătănia o sarcină.

Căpitanul nostru era iubit și ascultat de toți, Era bun, pânea lui Dumnezeu. Și am dus-o așa bine până am isprăvit cătănia, și când a venit

porunca de ne-a dat drumul, el ne-a zis : „să ne vedem cu bine”.

Cu inima zdrobită și lacrimi în ochi am eșit pe poarta cazărmei. Nu ne înduram să ne despărțim de așa bunătate de om, și depărtându-ne priveam galeși înapoi.

M'am dus în satul meu și acolo am spus, da, am spus tot focul inimei mele și toți se uitau la mine că par'că le spuneam din basme, nu din propriile mele suferințe și bucurii, și se mirau bătrânii și muerile mai ales cum scăpasem ; iar când am istorisit de al doilea comandant, mi-se muia inima gândindu-mă la el și toți ziceau : „Dumnezeu să'i ajute, Dumnezeu să'i dea sănătate” și cu ei mă rugam și eu, căci mult era bun și drept, milui-l'ar Dumnezeu.

Și cu aceste cuvinte rezervistul Melcu s'a despărțat luându-și rămas bun dela ceata de recruți, care porniră veseli la oaste cu căciula pe o ureche așa cum șade voinicilor bine.

Bucuria vieții

După Richard Jefferies

Marea plăcere a vieți, deși nu adese ori cunoscută conștiincios, este de a observă pământul, părțile moarte cum se prefac prin revoluție în viață; a vedea sămânța despiciând învelișul și cum devine floare, sau din oușoare cum iau naștere ființe cu aripișoare, cari în curând străbat imensitatea.

Aceasta este miraculoasa transformăție a masei de materie rece în lucruri viețuitoare, în care locuește bucuria și speranța vieții.

Fiecare firicel de iarbă, fiecare foaie, fiecare florică și petală este o inscripție, care vorbește de speranță.

Reflectează asupra ierbei și stejarului, rândunelelor și drăgălașului albastru fluturel, — ei sunt la o laltă un semn, care arată ochilor noștri pământul prefăcut în viață. Ast-fel, speranța mi-a adevinit atât de mare cât orizontul, repetată de fiecă foaie, cântată de fiecă pasăre, reflectată în strălucirea fiecărei flori.

Cu toate astea mai sunt atâtea lucruri să mai

vină, atâtea demne de a fi culese să ne bucure!

Nu pentru tine sau pentru mine, fiecare încrețitură de pe fața-mi arată pesimism: dar în ciuda feței mele — care arată experiența — rămân totuși optimist.

Timpul, cu o mână nesigură, trage subțiri linii strâmbe, adâncind gropițele și punând adevărata expresie în umbră.

Durerile și necazurile trec peste noi ca talarurile mării, cari isbindu-se de maluri se risipesc; de aceea să nu ne uităm la noi, ci înainte-ne, culegând exemple de la frunze și din viața câmpiilor.

Dacă acestea n'ar fi de cât pentru rasa omească, care la urma urmei ar întrebuința acest secret magic pentru fericirea ei, totuși pământul ar conține destule secrete de a provoca moartea viețuitoarelor din fabule.

În inima mea este stabilită și nestrămutată credința, că: lumina soarelui, viața, florile și albastrul cerului, se află implicit în existența omului, care împrumută din toată frumusețea lor și se bucură de gloria lor, căci o floare este cu mult mai apreciată de cât pițiolul său.

Când privesc în oglinda vieții, văd că acela este în adevăr de desprețuit, care nu poate privi înainte, viața ideală a omului tăgăduind astfel dreptul nașterii Spiritului.

Cintezarul Indian

Capul acoperit cu pene vinete-albăstrui, ca norii ce se văd spre apus în urma soarelui dispărut după dealuri și când amurgul își întinde aripele asupra câmpiilor. La marginea acestor nori apar două stele mari frumoase înconjurată de cearcăne galbene, subțiri, radiante.

De ambele părți ale gâtului se întinde culoarea de pe cap, părând a fi destinată a formă fundă. În spre spate se perde în o altă culoare, albăstrue ca cerul acoperit cu nori fumurii subțiri, în care pare a se resfrînge razele soarelui abia rădicat la orizont, pe când raze aurii nuantează totul într'un vînat delicat, verzui-galben, plăcut la vedere.

Coadă și aripele, mai mult spre margine, sunt vinete-albastru închis, cu reflect slab verzui, apropiindu-se mai mult de culoarea penelor de pe cap.

Peptul e îmbrăcat în mantia purpurie a unui răsărit de zori, cari răsare de sub bărbie printr'o fășie cireșie-bujorie, pentru a se resfiră mai apoi în auriu roșcat fin, semănând ultimelor reflecte

de raze perdue în doma cerului azuriu. În umbră, capul și gâtul e indigo-închis, pe când spațele de un verde cu reflect auriu.

Acest amestec de colorit privit în lumină și în diferite pozițiuni, dă o nouă variațiune mai mult sau mai puțin intensă—coloritul peisagiului unui răsărit sau apus de soare înapoia unei păduri înveșmântată în haina tinereței.

Totul e un colț viu al naturii.

Cântecul său subțire și atât de încet, dimineața îți dă impresia cântecului ce străbate din depărtare frunzișul unei vaste păduri.

Pădurile Indiei, țara de origină se bucură de acest frumos dar al naturii pe care-l privesc cu nesațiu printre grilele coliviei.

Alcolicul

„Vizita, s'a sunat vizita”, s'aud șoapte și chiar câte un glas mai sonor. Toți se înbulzesc să ajungă, care mai de care să-și primească mai repede leacul și să scape de înădușală, pe când câte un „of”, scos din rărunchi, iese din mulțime par'că mai ușurând respirația. Figurile sunt trase și ochii lâncezi, iar pe unele fețe ca de ceară abia mai sclipesc. Și cu toate astea lupta pentru traiu—nevoia—i-a scos din căsuțele lor sărăcăcioase numai a agonisi ceva, cu care să-și împace copii și ține nevasta. De altmintrelea nici în ruptul capului nu s'ar fi încumetat să iasă. —Mânați de aceeași speranță, se ticsesc unul într'altul—toți cerșind sănătatea, atât de scumpă săracilor. Doctorul cercetează liniștit pe fiecare, se interesează pe cât poate de ei, prescrie ceva și dă rețeta; iar lucrătorul plin de încredere se duce leac să-și iea.

Dar....st! un domn.

E doctorul mai mare, îmbătrânit în știință și experiențe. Pălăriile se ridică în aer. Lucrătorii

salută. Poteca s'a deschis. Înainte-i un lucrător curbat ce pare a nu-l băgă în seamă.

„Hei, dar tu, nu stai drept? N'auzi, îndreaptă-te, ce stai așa?“

Lucrătorul încearcă să ridice capul, întorcându-se puțin și plecându-l într'o parte.

„Ce te uiți așa la mine! Stai drept“.

„Așa's din naștere“.

Apoi, întorcându-se către doctorul ce da consultații.

„Ptiu! Ce mai alcoolic! Nu vezi dumneta cum s'a gheboșat. Ciudat lucru mai e și alcoolismul!“

?? ? ! ! !

Răstignirea lui Christ

Timpul frumos și aerul răcoros te îmbie a eși din casă. Mișcarea molcomă a frunzelor de pomi îți șoptește misterios : du-te. Și sufletul impregnat de plăcuta dulceață a graiului acestor șoapte mă încântă și plec.

E o plăcere să te miști și razele soarelui să ți se joace puțin pe față și să te sărute gingaș cu buzele de copil sburdalnic. Ceva neînțeles simt că mi revarsă bucurie în suflet făcând ca inima să bată.

Marea Panoramă, vederea Ierusalimului și locurilor sfinte în timpul patimilor lui Christ, citesc pe un zid rotund.

Intrai. De toate părțile orizontul pare că mă cercuește strâns. Orașul și localitățile par aci. După o clipă întregul tablou crește, crește și se luminează din ce în ce mai mult, mai bine. Orașul îl privesc din spre apus, din spre Damasc și Nazaret. Fără voe sufletul se înalță în cea mai deplină liniște și mintea se luminează de o rază cerească. De un minut trăesc în mijlo-

cul poporului al cărui spirit și ale cărui vestimente nu mai au nimic asemănător cu spiritele și vestimintele de acum; iar fețele și pepturile sunt bronzate de arșița soarelui. Și de atunci până acum un lucru, unul singur a rămas neschimbat: clasă desmoștenită, pe care nimeni n'a iubit-o mai mult ca Christ. E acea clasă pentru care ă propovăduit, El blândul nazarienean și Apostolii săi: egalitatea, biciuind răul născut de cei mari.

Inimele multora se înduioșează, dar caracterele nu se cioplesc de cât prea încet, ca peatra săpată de ape. Timp și iar timp pentru toate se cere. Și cu toate astea, O! câți au sădită în suflet, neprihănită convingere a credinței semănată cu atâta ardoare și pecetluită prin răstignirea Lui?!

Tabloul naturei e măreț și cu atât mai măreț cu cât ne înfățișează locul propovăduirii prin grai și fapte, și al răstignirii. Cu vederea se poate exploara tot spațiul până unde firmamentul se ascunde după munții Moabiți, Sfânt, Skopus... sau se perde în zare pe valea Betleemului. Locurile pitorești împrăstie melancolia. Palate de marmoră albă și case de piatră se ridică în forme geometrice, un stil greu, dar impunător. Lumina o primesc prin ferestre dreptunghiulare. Mai la iveală sunt încă templele cu înalte galerii; iar un zid înalt și gros încinge Ierusalimul așezat pe dealurile Sion și Moria.

Urcând drumul Nazaretului după ce ai trecut

pe lângă niște case înconjurate de măslini, palmieri, cipresse și terebente care și înalță șoapta frunzelor spre ceruri, implorând grație, și lași în urmă un lac, dai peste grottele prorocului Ierimia într'o parte, și mormintele regilor în cealaltă parte, săpate în stânci.

Din fund de tot de abia apare vârful muntelui Mispa sau Nebi Samoil; iar între aceste locuri și drumul Betleem, castelul lui Iosef de Arimateea, sub care stăpânul lui a săpat groapa Domnului.

În față stă muntele Golgota pe care Christ și-a dus crucea în spate și și ispăși marele bine făcut omenirei.

Pentru omenire și-a dat sufletul în mâinile Tatălui, făcând-o să înțeleagă ce va să zică iubirea de Dumnezeu — iubirea Naturei, după cum numai o minte supraomenească a putut concepe: *binele, iubirea, adevărul, dreptatea și frățietatea*. Dar vai! câți înțelesu-au?!

Privind această scenă lacrimi îți picură în suflet, pe când privirile se unesc cu ale celorlalți îndoliați spectatori veniți la serbarea Paștelui. Mila sau revolta sufletului e întipărită pe fețele unora, groaza sau curiozitatea pe ale altora. Pe nici una nu se citește bucuria, doar de 'n inimile lor nu s'ar afla!

Scena, unde soldații romani trag la sorț vestimintele Domnului, te impresionează adânc. Ce nepăsare! Alături de cruce soldatul armat cu lancea, stă gata a străpunge în coaste, pe când

marele preot Kaifas caută să liniștească lumea. Din stânga Nicodem și Iosef de Arimateea vorbind, ce?... urcă Golgota. Simți că ceva îți frământă spiritul, parcă te dor aceste chinuri.

Impresionabil e o femeie, care cu mânele ridicate către cer. imploră grația Tatălui, pe când un bărbat de la umbra unei terebrente, privește împreună cu alții pe Iuda vânzătorul cum în desasperare, urcă dealul, mânat de căința păcatului, spre un ciot de măslin să se spânzure.

Oare câți mai sunt astăzi, cari ca Iuda, după ce au păcătuit mai au remușcarea faptei? Astăzi dogmele sunt uitate în cea mai mare parte.

Minunată e de asemenea vederea oarbei, care pe pipăite coboară treptele, ce duc de la castelul de Arimateea spre puț, să aducă apă. Ea și cămilile caravanelor, cum și săracul mai mult gol, ce și leagă ranele la picior și e stăpânit mai mult de durerea lor, nu ia parte la puternica tragedie, care a sgduit omenirea, producând revoluție în suflet și întorcând-o de pe calea pieirei.

Cerul cenușiu ia parte la doliul credincioșilor. De sus privesc câțiva nori spre locul răstignirii și cari împreună cu soarele, din ordinul Atotputernicului sunt părtași la îndulcirea suferințelor lui Christ, pe când o lumină palidă vine să-i mângâie fața și să-i dea gloria Dumnezeirei.

.....
Afară e vânt de primăvară!

Iarba, florile și pomii, ca și spiritele omenești înviază împreună cu stăpânitorul lor, după o

iarnă a simțurilor,—spre a sărbători tinerețea Naturei.

Religiunea e o floare delicată, pe care trebuie s'o îngrijim cu atenție. Frumusețile și calitățile ei neexprimabile nu sunt numai cel mai puternic har, dar cel mai suprem, care înrăurește asupra sufletelor. Ea e o calitate divină care influențează direct inimele, crește și ne încălzește spiritul și ne însuflă viață

Iubirea, pacea și religiunea — e moștenirea lăsată de Christ s'o cultive omenirea.

Martie, 1901.

La Bellu

18 Aug. 1898 Arșița soarelui începuse să scadă. Era 4 ore după amiază, când am luat tramvaiul pentru Filaret. O adieră lină de vânt ne răcorea fruntea dându-ne senzații noi și plăcute din dragostea câmpurilor. Ne lipsea însă sușuitul ierbei și frunzelor, murmurul apei și cântul pasărilor.

Ce fericiți sunt acei nemuritori cari 'și petrec timpul în mijlocul naturei,—lumea nevinovată a câmpurilor și pădurilor.

Suind drumul ce duce spre locul veșniciei — cimitirul Bellu, picioarele se înglodeau în praf până în gleznă. Se vede că nimeni nu s'a gândit să petrucească acel drum atât de umblat de mari și de mici ca și de bogați și săraei. Ar fi plăcut și frumos să aibă, pe lângă îngrijire, pe ambele laturi pomi ca cei de la început.

Intrând în cimitir, locașul păcii, înfrățirii și liniștei sufletelor, ni s'a deschis înainte aleea principală, pe marginele căreia în dreapta și stânga se ridică zeci, dacă nu sute de monumente lucrate în piatră de marmoră ori cărămidă, ornate în diferite stiluri, unele adevărate temple închinete sufletelor repausate întru Domnul. Acolo de

desupt și la umbra salcânilor și altor pomi repauzează multe nume de mândrie națională : militari, oameni de stat și artiști cari cu toți au lucrat pentru nobilul scop : înălțarea României.

Toate monumentele cimitirului de sub umbra arborilor și din covorul de flori de nuanțe variate, atrag atenția vizitatorului, oferind rugăciuni pentru repaosul sufletelor din lumea cealaltă și slăvirea Domnului, înduioșind inimă'ți și aducându-ți aminte de ultimul sfârșit, care face să vibreze toți nervi sensitivi.

După două minute de drum de la intrarea în cimitir pe stânga aleei se află mormântul „Julia Hașdău“ altar al rugăciunilor celor mai călduroase ale iubiților săi părinți. Aci la lumina semi-obscură a candelii ce arde continuu, în fața operelor iubite de neuitata sa fată, părintele, bătrânul și savantul Hașdău se roagă și cadelnițează cu mirsele sufletului său memoria copilului iubit.

Intre monumentele mai poetice mi-a atras admirația, monumentul Fulga pe care se află bustul lui modelat în piatră ; iar jos la picioare-i stă tristă și melancolică nevasta-i adorată în costum național. Pe fața ei se citește jalea ce-i stăpânește sufletul și durerea inimei. In apropiere și împrejur se găsește un câmp de morminte lipsit de masoleuri și cruci de marmoră frumos sculptate. Ele sunt păzite de câte o cruce de lemn zugrăvit or nu și de câte vre-un pom. Ce deosebire între aceste morminte și ce contrast ciudat dincolo și dincoace de linia de demarcație ! Iei

bogați clasa înaltă, dincolo săraci clasa joasă, zace acoperită numai cu pământ. Într'o parte domnește luxul iar în cea-l'altă sărăcia. Oare și după moarte sunt oameni bogați și săraci? Atunci unde rămâne preceptul: *după moarte toți egali*? Sau dacă rămășițele pământești se bucură de atâta splendoare și sufletele lor împărtășesc această bucurie?

Ah, dar iată și bustul în bronz al generalului Carp! Figura acestui om mi-e viu întipărită în minte, par'că-l văd. Cu câtă părere de rău nu l'am privit și cu ce suflet trist!

Cuvintele lui; anul acesta te duci pentru examen de ofițer? 'mi răsună încă în urechi și nu le voi uita nici-odată. Când mi le-a adresat trecerea în inspecție Pulberăria Lăculețe. Era un ger de iarnă de trosnea pietrele și un vifor că nimeni nu putea sta afară. Aceasta era în iarna anului 1892 în spre primăvară, și de atunci,—când l'am văzut pentru întâia și ultima oară,—a căzut bolnav și nu s'a mai ridicat, moartea i înfipsese ghiară otrăvitoare în inimă.

Când am plecat din cimitir ultimele raze de soare se uitau galeș înapoi, după ce sărutase florile sădite pe mormintele mai vechi și zisese la revedere celor abia sădite pe mormintele învelite de țărână proaspătă. Arborii își legănau încetinel și ritmic frunzele pe când păsările înmuiau ciripitul lor vesel. Noaptea se lasă și totul întră în tăcere.

La Panorama Griviței

20 August 1898. Cerul puțin noros, părea trist, trist ca inima-mi. Această tristeță s'o gonesc am vrut, și pentru aceea 'mi trebuia o prive-
liște a naturei. Dar unde s'o găsești când te afli în mijlocul Bucureștilor pe aceste timpuri de viligiatură și când n'ai strâns bani albi pen-
tru zile negre, cum zice proverbul.

O idee. Panorama Griviței îmi va alina do-
rul naturei și'mi va gonî tristeța ce'mi învăluie sufletul. Acolo voi trăi un moment în vultoarea
luptei și în mijlocul naturei împreună eu eroi
ce se bat pentru patrie. Ce bine, ce idee su-
blimă. Haide dar!

Panorama Grivița e mare și frumoasă, nu
clădirea ci comoara ce conține, căci e o co-
moară vederea mărețului tablou ce ne înfăți-
șează realitatea faptelor și câștigarea drepturilor
de azi. Ce fericită idee, ce faptă bună și mă-
reață!

Intrând înăuntru, lumina sumbră te orbește
și ametește, apoi puțin câte puțin ochiul se de-
prinde și totul reînviind te găsești pe câmpiile

Bulgariei în tumultul luptei, în ziua cea de glorie : luarea Griviței 30 August 1877. Tablou'i măreț, superb. Totul glorifică realitatea, lipsește însă sufletul spre a mișca mașinele, ce se numesc oameni, cari luptă unii cu alții, iar alții cu moartea ; vântul spre a mișca iarba și holdele și a însufleți natura, țacănitul armelor și bubuitul tunului spre a zgudui corpul și da fiori morții.

Dar cu toate astea câte renume și ce fapte eroice nu încunună frunțile luptătorilor !

Din mijlocul redutei Grivița No. 1 de pe creasta traverselor, privind, vederea ți se mărginește de orizont acolo unde cerul să perde după bătrânul Balcan sau după creasta dealurilor, întinzând astfel în semn de bine-cuvântare mantia sa azurie asupra celor ce luptă.

Sufletul nu poate rămâne străin de toate luptele date de brava armată română cu armata turcă desnădejduită, care deși zăpăcită de asaltul neașteptat, tot luptă de frica morții. Aci vezi în mijlocul bătăliei, cum un curcan legendar,—dorobanțul de eri, infanteristul de azi — îți ridică un ture gata să'l prăbușească la pământ, pe când acesta caută în gol, în desnădejde să-și găsească un sprijin sau o armă de apărare. Eră prea târziu. Mai încolo cum turcul pe când 'și înfipsese ca un clește ghiarele vânjoase în gâtul unui soldat român e străpuns de glonțul ucigător sburat din revolverul unui oficer de dorobanți.

Din altă parte românii aleargă spre redute,

unii cu armele spre a lupta și deschide drum, iar alții cu scări, fascine, gabioane și tot ce găsisese la îndemână pentru a escalada parapetele, pe când turcii îngroziți de acest iureș, unii luptă iar alții în zăpăceală și frică lasă armele șiși ia câmpii, fug prin pădure, tupilându-se.

Ce frică și ce groază simte fiecare în inimă!

Turcii se luptă dar și românii nu se lasă. Vreau stăpânirea redutei cu ori-ce preț și câștigarea faimei străbunilor lor. Sângele curge șiroae udând și înroșind pământul cu culoarea macului învult ceși scoate capul din lanul de grâu și privește pe furis—roșu ca focu,—la lumea ce se sbate în ghearele morții și la cei ce culeg laurii vitejiei și nemuririi pe câmpul de glorie, înplorând în inima lor misericordia celui Atot-puternic.

Pe deal din spre Opanez o baterie aleargă și deschide focu împreună cu un batalion de infanterie, trimițând ghiulele tunurilor și gloanțele răsbunătoare în rândurile inamicului, împiedcând coloana turcilor.

Din spre satul Grivița, marele cuartier al comandantului suprem al armatei de operație de Vest, în cap cu Măria Sa Domnitorul României, Carol, vine în galop spre redute pe când bateria din dreapta satului deschide un foc viu susținând coloanele de atac.

În fund, în spre Balcani, abia se zărește în depărtare, Plevna, care era apărată de bravul general turc Osman-Pașa. Orașul e brăzdat de Vid ce curge șerpuind, cântând neîncetat, din

munți în Dunăre, faptele ce s'au petrecut pe malurile lui, istorisindu-le tuturor în scurgerea vremei.

De pe marginele și împrejurimile orașului se zărește fumul tunurilor turcești.

Cu cât tabloul 'i mai măreț, cu atât scenele par mai înfiorătoare. Această priveliște 'mi aduce aminte cum gazda mea de odinioară 'mi istorisea cu fală și entusiasm :

„Ne aflam în fața Plevnei. Eră în ziua de 11 Noembrie 1877. O ceață groasă de'ți dedeai cu degetele în ochi se lăsase de cu dimineată și care a ținut toată ziua. Majestatea Sa voidnd a profita de acea negură a ordonat atacul, însă am fost respinși.

Mai în urmă paralelele noastre erau înaintate până aproape de meterezurile turcești. Aci trebuia neapărat să se ia toate măsurile spre a nu fi surprinși. Noaptea pe lângă santinele, trebuia să fie și un trompet, așa că într'una din nopți, mi-a venit rândul, căci eram trompet în regimentul 7 de linie. Stând așa cu ochii în patru, eră o liniște profundă—toți dormeau,— ce mi-a venit mie, am vrut să știu ce fac turcii în meterezurile lor. Atunci am luat o tobă, am așezat-o pe parapet și am pus boabe de porumb pe țiplă. Am ascultat cu băgare de seamă, oprindu-mi respirația, și am auzit cum boabele jucau. Turcii săpaseră și erau aproape de a mina lagărul nostru. Dând de veste toți au sărit în picioare și cercetându-se s'a găsit — norocu ne fusese scăparea,—că fitilul să stinsese dând de

un lac de umêzeală, tocmai când erà să treacă peste un drum de care. Și iaca așa am scăpat, terminà veteranul, în noaptea acea, să ne facem aripi și să sburăm la D-zeu“.

În fie-care ardeà în acele zile, focul sacru. Fiecare luptà pentru iubita sa patrie, pentru păstrarea căminului părintesc și pentru a lăsa prin timpuri urmașilor și națiunilor un nume glorios și neperitor.

Ce timpuri de eroism și abnegație!

La Sosea

21 August 1898. Nu voi descrie edificiile ridicate de mâna omenească, nici arhitectura bătrână sau nouă, nu. Nu vreau cântări scoase numai din gură ci din aprofunditas. Natura mi-e templu, în care am învățat să admir puterea creatoare care totul a zămislit. În acest templu dar, voi ascultă și admiră cântăreții săi.

Aerul răcoros al dimineții 'mi umple plămâni, înviorându-mi inima și mintea. Frunzele legănate de vânt 'mi șoptesc în taină ceva din imperiul misticismului, pe când dintre ele sboară un cârd de păsărele. Prin aer un refern al muzicei pătrunde în locul retragerai mele — o bancă umbrită de un salcâm bătrân. Acî 'mi place de minune să ascult cântăreții divinei naturi. Pe alea șoselei încep să se aștearnă frunzele, care cad una câte una din arbori, frunze îngălbenite și istovite de timpul apropiat al toamnei.

Cătă asemănare între om și plante! Planta crește, ajunge în floare, rodește și moare, desbrăcându-se mai întâi de una câte una de toate podoabele sale, și omul păstrează acelaș mers.

Ciudat capriciu al naturei, în nimic nu e nici o diferență.

Foșnetul frunzelor uscate, și căderea lor mă fac fără voe să-mi ațintesc privirea spre ele. O impresie dureroasă se prinde de minte-mi, iar în suflet picură — văzându-le secătuite de putere, — simțul *Umbrei*, care mă înfioară, par'că's pe pragul morții.

Dar în sfârșit, iată că un cuplet vesel mă trezește din această melancolie, 'mi revin în fire și fug, fug ca gonit de valuri ori mânat de vânt de gândul pesimist și cernit ce'mi coprinsese sufletul.

O, e teribil să te gândești la moarte când știi că lași în urmă-ți un suflet nobil plin de simțire și înalte sentimente căruia-i vei cerni și sdrobi viața, și cu toate astea valurile vieții te înghit de multe ori înainte de timp.

Mă scol și pornesc pe cărarea de tei, aruncând pe furiș o privire spre locul unde cu puțin mai înainte mintea-mi zbură în alte lumi.

In Cișmigiu

22 August 1898. Carageale a scris o nuvelă în care movila din Cișmigiu a fost locul de întâlnire al eroilor săi, iar alții au prins în mreaja scrierilor lor impresiunile făcute de lac, arbori și lebede cari tăiau unda apei, liniștit.

M'am dus să văd cascada de la movilă, ca murmurul ademenitor al apei și șoaptele molcome ale frunzelor să-mi mângâe sufletul și să-mi dea puterea de a închea. Dar vai! murmurul amuțise, nu mai curgea apa ca altă dată din piatră în piatră. Atunci trist mi-am întors privirile spre lac dar și aci aceeași deziluzie, era sec, lebedele nu mai tăiau apa lui și nu mai lăsă cercuri de unde, ele stăteau pe margine, triste și cu gâturile strânse.

Nu mai era acea cădere a apei, care țâșnea din mijlocul lacului și nu mai puteam privi: curcubeul produs de descompunerea luminei în pânza de stropi ce cădea pe suprafața lucie a apei, făcând mici cerculețe care apoi să măreau continuu până ce dispăreau pentru ca altele să le urmeze.

Trist ca și salcia de pe margine, ale cărei

ramuri nu mai puteau acum sărută undă apei spre a se mai învioră și nici mângăia drăguțele capete albe de lebădă, plâng împreună cu ea perderea atâtor frumuseți desmerdătoare, pe când numai grădinița de alături stropită cu câte-va floricele, sălcioare și cactuși îmbătă aerul cu mirosul lor, mângâind inimele întristate și desfătând privirile micuților ce ședeau pe băncile din față-i.

Mai încolo puțin, pe o bancă la umbra unui arbore bătrân, o pereche retrasă și șoptea focul dragostei care le mistuia inima, pe când de pe crăci se cernea din timp în timp frunze ofilite. Ei, însă nu bagă de seamă că natura le arată cât de tristă-i bătrânețea, ei și caută în ochi unul altuia, mână în mână, neauzind și nevăzând nimic. Ce și spuneau ei oare? De sigur iubire și iar iubire fără sfârșit ca și omenirea. Și această idilă nu se bucură nici măcar de fânul cosit, care să-i deștepte spiritul, târnosind altarul naturei cu miresmaticul lui miros, și insuffle dragostea sfântă.

Dacă, însă Ruskin, profesor la universitatea din Oxford și scriitor distins, ar fi fost aci de sigur ar fi fugit și nici când n'ar mai fi dat prin acest loc. Și pentru că veni vorba, despre el se istorisește.

Odată s'a dus cu un prieten să admire o cascadă.

El iubea la nebunie natura și sgomotul apei,

— căci după cum zice Schiller o pictură sau o nuvelă în care nu se vede un mic părâiaș sau nu se aude un murmur de apă e moartă. — După ce și-a mistuit dorul de admirat natura și cascada, s'a dus cu nevasta prietenului său la o cârciumă din prejurimi ca să îngrijească de ale gurei, lăsând pe tovarăș să ia câte-va schițe — prietenul erà pictor. Din întâmplare acesta află, pe timpul când luà schița, de la un om din localitate că cascada nu erà naturală ci întărită cu zid de cărămidă spre a nu se roade de apă. Acesta terminând și ducându-se la cârciumă arată schița.

Ruskin privind'o zise : „Oh cât e de frumoasă și ce natură poetică! Inșă un lucru, nu'mi pot închipui cum de atât timp apa n'a tocit de loc petrele ?!“

„Nu, răspunse pictorul, pentru că oamenii au zidit matca“.

Așaa! De acum înainte adio cascada, adio frumusețe nenaturală“.

Trebue știut că Ruskin, poetul naturei prin eminentă, consideră ca o barbarie o lucrare omească care ar strică frumusețea naturală a unei localități. El admiră tot ce'i natural frumos. Și pentru ca să ajungă să arate răul ce oamenii fac naturei, o descrie mai întâiu, atât de frumos în cât te orbește frumusețea și în urmă îți pune în evidență răul așa că nu poți face altfel, citind, de cât să trăești și simți cum trăeste și simte

el și terminând să nu mai poți uita frumusețea
naturei și răul adus de omenire.

Sub impresia acestor reflexii am eșit din Ciș-
megiu fără să mai văd sau să aud ceva.

30 August

1898. Zi măreață în trecutul României. În ea se oglindește România independentă de azi, încoronând cu lauri gloriei frunțile soldaților, ce 'și-au vărsat sângele pe câmpiile Bulgariei. Ea ne reamintește ziua gloriei și redeșteptarea simțurilor patriotice ori de câte ori gândul 'și ia zborul spre faptele strămoșilor.

De această zi destinul m'a legat, ca pe mulți alți, și nici odată nu se ivesc zorile ei fără a nu'mi simți inima zbatându-mi-se în piept și mintea să nu mi se îndrepte cu religiozitate și admirație spre acele fapte mărețe săvârșite de oastea română la Grivița, și cu încredere întrevăd în viitor zile mai frumoase și mai glorioase pentru România.

Fără să vreau inima'mi se aprinde și tresaltă și nu pot trece înainte, căci în inimă-mi se deșteaptă cu sfințenie, bucuria ce mi s'a revărsat în suflet, când pana'mi flutura pe cap și... când la piept purtam decretul. Atunci par'că mă vedeam mai mare, altfel ca mai înainte, și așa eră.

Oricât n'ași fi urmărit această carieră, că-

reia'i datorez tot ce sunt, și ori cât n'aș fi dorit-o preferind alta în locu'i : lupta apostolatului, căreia aș fi închinat cu mai mare dragoste viața, — tot sufletul — nu pot nega cu toate acestea acele simțuri și bucurii trăite, care ca nectarul s'au strecurat în suflet dându'mi forța și botezându-mă în noua religie înfigând adânc în inimă și creier simțuri și idei noi, căutând să bat drumul pavozat de dragostea noului apostolat.

Gânditor, prin minte'mi se strecoară una după alta faptele strămoșilor, zilele frumoase și triste prin care a trecut țara, când îmi vin înainte luptele de la Grivița, după ce însă depănasem toate firele vieții trăite. Un moment trăit în tumultul luptei : vedeam aievea focuri de puști și de tunuri, auzeam țecănit de arme, strigăte de ura iar în zare înconjurat de aureolă de raze luminoase se desemnă Walter, căzând străpuns de gloanțele inamicului după ce împlântase stindardul român pe creasta redutei..

O detunătură de tun mă făcù să tresar risipindu'mi vedeniile, erà prima detunătură care din dealul Arsenalului anunță ziua glorioasă, chemând pe cei ce simt binefacerile acestei zile, să și înalțe sufletul în rugăciuni, prea slăvind eroii căzuți la Grivița, cari ne-a dat o Românie liberă, rescumpărând-o cu sângele lor.

Zi de mari fapte fii în veci slăvită.

O seară de Septembrie

1 Sept. 1898. Intâia seară a lui răpciun. E splendid de frumoasă. Aerul răcoros ne dă viață, respirându-l, iar cerul e presărat cu milioane de nu mă uita — stelele, cari scilpesc ca niște ochi plini de văpăi și dornici, în întunericul brăzdat de o fâșie de lumină electrică ce se prelinge prin alea de tei și se perde în depărtare în forma unui unghiu ascuțit și lung. E o seară care ne destăinuște ceva mistic din puterea marelui creator, restatornicind în inimi cultul adorațiunii. Printre ramurile teilor, de pe cari se scutură din când în când câte o frunză veștedă, care atingând pământul rupe tăcerea ce ne împresoară, se vedea doma măreață țintuită cu cue de aur și smaralde.

În această seară în tovărășia iubitei ne strecuram la braț pe lungă alee a șoselei Kiselev mărginită de tei bătrâni, și înalți, ale căror ramuri se întind binecuvântându-ne și șoptindu-ne prin miile lor de limbi psalmi naturei, pe când din împrejurimi greerii țineau isonu.

Ce tăcere învelește în acest timp șoseaua, care altă dată era înticsită de lume! Unde e muzica și unde lumea de la mesele bufetului acum aproape pustiu?! Câțiva lăutari scârțae din vioară

în fața spectatorilor — mesele și scaunele, peste care se lasă lumina palidă a singurului felinar împrejurul căruia un roi de musculițe se bat pentru *lumină*, încolo totul e numai întuneric, fără vieată. Numai singura fântână aruncătoare își mai continuă jocul apelor sale, care ridicându-se în sus, cad în stropi pe suprafața apei din bazin, răspândind în jurul răcoare și un șușur plăcut, cântecul apei, dând astfel viață și veselie blândelor și drăgălașelor floricele sădite împrejur, care însetoșate din timpul zilei deschid ochi mari și așteaptă acea binefacere.

Mai la deal în mijlocul unui cercuit de case, lume multă, lumină agiorno și o bandă de muzicanți cântă plăcutul și neuitatul frumos și melancolic cânt: *Lohengrin* de Wagner. Câte nu'mi reamintește acest cânt! Cu câtă bucurie și plăcere nu sorbeam vorbele iubitei, pe când îmi explică opera aceasta, când pentru prima oară am văzut-o jucându-se la Teatrul Național, în 1894! Și ori de câte ori 'i aud muzica mi se umplu coardele inimii de fericire și un dor mă prinde, dor s'o aud continuu, atât farmec deslănțuește asupra-mi.

După terminarea muzicii am plecat, ne mai dorind a asculta alt cânt, spre a nu-mi răpi acele momente de fericire trăite.

Noaptea e frumoasă și stelele clipesc și mai puternic în întuneric pe cerul albastru închis, pe când noi ne perdem pași în aleea de tei.

Bili

5 Sept. 1898.—Delavrancea descriind micuții, cu talentul distinsului scriitor, zugrăvește inocența și naivitatea prin însuși vorbele și faptele lor, intrupând gingășia, care numai în ast-fel de fapte ese mai bine în relief.

Simțirile calde și observațiile profunde de sigur nu pot da alt caracter gândirilor unui scriitor încătușat de dragostea ființelor imaculate.

De asemenea ce impresie, plină de interes, a pus în gura lumii iubitoare, a acestor drăgălași, scriitorul american Longfellow când a zis :

„Cei mai mari filosofi sunt copiii, și pentru a pătrunde înălțimea spiritului lor trebuie să te cobori până la ei“.

Ce mare dreptate are ! Copilul e o complexitate a naturei și ca atare câți sunt care 'l pricep ? O, de sigur puțini și aceștia s'ar putea poate număra.

Or de câte ori văd un micuț cu pletele blonde îmbrăcându-i gâtul cu bucle, darurile dumneze-ești și nevinovăția blândului prunc din Nazaret le găsesc intrupate în aceste ființe—îngeri, dră-gălași îngeri ai lui Raphael, — cari trăesc în a-fară de or-ce turburare omenească.

Lili fetița de cinci ani cu cosița castanie, ochii mari, frumoși, umbriți de sprincene subțiri și arcuite, având o gură și un nas ca în vechile medalioane ebraice armonizând cu fața-i îngerească, posedă pe lângă armonie, frumusețe și darurile naturii: inteligența, pătrunderea și vioiciunea spiritului. În tot îți lasă impresia neștearsă a dăgălășiei găsită numai la copii și de puțini gustată.

Nu mă pot opri să nu admir și să nu idolatrizez pe acest micuț care are în sufletul său ceva eteric și în mișcările sale atâta gingășie și ușurință că te atrage, te încântă și te captivează.

Și când însă o auzi cântând „Ce te legeni Codrule” sau din „Traviata” sau „doi ochi albaștri” ori altceva nu-ți vine să crezi că-i copil, ci înger, atâta plăcere și mișcări sufletești pune în execuție. Dar când valsează sau cântă „Costori tingiri cucioană” răsucindu-și în același timp trupul și picioarele cu atâta bogăție de mișcări și delicatete naturală, că nici cea mai abilă țigancă cositorită n'ar putea-o întrece, de piatră să fii și să urăști e chiar copiii, tot nu te poți opri să nu invoci cu căldură cerurilor un asemenea copil—balsam pe ranele bătrâneți și luceafăr în zile întunecoase.

Cât de frumos și cu ce interes viu privește în ochii și gura surori-si, spre a prinde mișcările și vorbele de pe buze ale vre-unui cântec pe care nu-l știe îndeajuns, nu poate lăsa rece nici pe cel mai nepăsător.

În uitătură, vorbire, gest, mișcări or joc nu e

de cât inimă și simțiminte ce te impresionează și farmecă.

Sunt copii, dar așa, rar. Cel mai bun actor nu cred să aibe atâta talent natural în jocuri și mișcări, apoi salutarile reverențioase sunt superbe. Te miri că toate aceste daruri s'au îngrămădit în acest suflet plăpând.

Când într'o seară unchi-su îi zise: „Lili fata din basme a spus să nu umbli la ceasornic“, răspunsul n'a întârziat: „Mi se pare că fata din basme ești mata, nene“.

Altă-dată mătușe-sa îi zise: „Lili mă-ta nu ți-a făcut așa bine rochița“. Atunci a răspuns foarte serioasă: „Tanti, mama nu face de cât bine“. Cât ne spun aceste cuvinte! cu ele s'ar broda pagini întregi.

Și nu are drept oare Longfellow să zică că copiii sunt cei mai mari filosofi?

Micuții 's sufletul mamei care de multe ori nu găsește mângâere de cât strângându-i cu căldură și dor la piept sau cătându-le galeș în ochi, destăinuindu-le în tăcere durerile ce îi năpădesc sufletul și restriștile vieței.

Ei sunt singurul dar, pe care unele mame pun așa puțin preț, însă cu care Dumnezeu bine cuvintează pe mame, dându-le puterea de a lupta și suporta grelele sarcine ale vieței.

Zile fericite

Nu știu dacă în realitate există fericire. Totul e relativ și depinde de împrejurări. Dar dacă nu e fericire în înțelesul cuvântului, atunci momentele de mulțumire complet sufletească, momente ce poate avea omul în viață, cum se pot numi, dacă nu fericire? Și din aceste momente ca să nu zic clipe, trăești o viață întreagă, îndrugând pe fusul minți culmi de fericire și mai ideale. Ziua, în care o clipă de fericire te-a acoperit cu bine-cuvântarea sa, căci bine-cuvântare se pot numi, — acele clipe fiind foarte rari, — îți revine continu în minte și o resimți în inimă. Atunci cazi în extaz în momentele de liniște și trăești parcă o viață întreagă, uitând valurile lumi și necazurile, ce ți împetresc și dărapănă inimă și simțuri.

Și cu cât omul are mai multe clipe din această reală mulțumire, cu atât se simte mai fericit, și când aceste clipe s'ar repetă succesiv în decursul unui an, atunci poți zice: am trăit un an fericit.

Cine n'a simțit inima'i bătând când a ajuns

ziua aceea, în care a trăit o clipă fericit? Inima și mintea se înviorează, sângele circulă mai repede și simți o plăcere de a trăi, lucrurile îți se par mai ideale, mai luminoase, mai măndre, cum zice poporul, și dorești, cu un dor nețărmurit ca acele clipe să fi fost mai lungi și mai multe și să se fi repetat și să se repete la infinit; însă când vii în contact cu realitatea și ea îți cuprinde firea, atunci o răceală te cuprinde. Acest contrast pune mai mult în evidență fericirea avută și o întipărește în inimă și minte.

Firul vieții e lung când zilele's amărâte și foarte scurt când clipele de fericire se succed. În cazul d'întâi dorești moartea, în al doilea te îngrozești, când te gândești la ea. Și aceste momente sunt cele mai negre pete ce se aștern în lungul drumului vieții unui om.

Fericirea e considerată după împrejurări, astfel un politician e cel mai fericit când a câștigat în politică, și contrariu cel mai nenorocit. Un sgârcit e fericit când mai poate adăoga la grămada de aur încă un ban de aur, acești ochi de drac îl ademenesc, și îi iubește cu o pasiune nebună, îi curăță și la fie-care dată când timpul îi permite îi descopere și privește lacom pentru ași potoli dragostea.....

Aceste patimi sau pasiuni intrând în rândul fericirii, în înțelesul propriu, ar trebui altfel botezate.

Fericirea sufletească e însuflețită, ideală, părănd chiar o utopie, însă pe scara ei poți urcă spre slăvirea simțurilor și sufletului.

Intâmplarea te face să cunoști ființe demne de iubire, și să simpatizezi cu ele, să simți cu ele, și să-ți identifice inima și mintea. Cum se poate numi această intâmplare de cât fericire? Ție intâmplare îți datorez fericirea, culmea fericirii mele.

O, atunci — acum ani în urmă, cum tu mi-ai dăruit tot, o inimă înaltă și nobilă plină de sentimente și poezie, creier dezvoltat și cult, ochi mari albaștri și frumoși umbriți de sprâncenă subțiri și arcuite, scrutând până în adâncul sufletului, — figură și mișcări de copil — geniu drăgălașiei și învățătorul cel mai mare al oamnelor ce-l înțeleg, după cum zice Longfellow. Acest tip de femeie să n'o iubești și să n'o adori ca cel mai fanatic adorator al lui Dumnezeu și să nu te înfiori când numai un gând rău ți-ar străbate mintea?

Multe zile de fericire a țesut în pânza vieții mele acest ideal de femeie.

Și nu pot zice oare că am avut măcar momente complete de mulțumire sufletească sau zile fericite?

Tot ce încearcă câte odată fericirea e *Umbră* care prigonește continuu omenirea și nu o cruță de cele mai mari sacrificii. Acea umbră eclipsează soarele vieții, îi întunecă și resfrânge razele de căldură și iubire, ca petele de pe soare sau nori groși și negri ce se întrepun între soare și pământ, însă când toate trec, soarele apare mai luminos și razele lui ne mângâie fața cu mai

multă căldură, arbori înmuguresc, înfrunzesc și înfloresc; iar noi ne aflăm în plină primăvară a vieții—atunci zile's mai senine, mai ademinitoare și sufletul mai plin de fericire și putem număra din nou zile fericite. Asemenea zile sunt în viața popoarelor ca și a individului.

Iubirea

Iubirea e ca un parfum delicat, pe care prea puțini îl simt și îi dau adevărata valoare. Mulți se dau ca cunoscători ai delicioaselor parfumuri, dar câți pot aprecia suavul parfum al viorichei?

Când stă alături de înflăcăratul trandafir de Mai, care îți încântă privirile și te atrage spre el—viorica e perdută, nebăgată în seamă, dând numai semne de prezența ei prin mirosul său delicat, ce te transportă.

În umbra dumbrăvioarei, în care pe furiș se strecoară prin frunze de vlăstare o rază de soare, stă viorica ca albastru cerului, mândră și suavă cu capul plecat și lăsând să se zărească pe obraji ei viorii o perlă — lacrima — depusă de cu noaptea. Și în această perlă alintându-i fața, se oglindește o rază de soare, care lasă să transpire veselia candidă a copilei neprihănite.

Ea revarsă în liniștea dimineții de April—iubirea—dătătoare de viață, glorificând dumnezeirea și sădind primăvara în sufletele neprihănite, pe când în sufletul crainicului ei ales: toată puterea ei miraculoasă, care-i luminează fața și încălzește inima, iar în timpuri de grea cumpănă, însuflă dragostea naturei.

Dragostea

Ca soarele de Prier e pentru inimile tinere, și ca cel de Răpciun pentru cele îmbătrânite.

Ea înviorează un moment inimile îmbătrânite pentru ca în urmă neaua și gerul lui Undrea să le amortească pe vecie.

Veșnic surâde și desvăluie o nouă viață plină de ademeniri, și la prea puțini un roi de fericiri.

Pentru culegătorii fructelor tomnatice, ea le răscolește vechile amintiri — țesute la mulți din regrete, — pe care bătrânețea le învăluie în manta ei nălbită de nea.

* * *

Vieața e o cărare lungă, care nici odată nu se mai întoarce de la început.

Musca, peștii aurii și argintii din râul Cerna

(Legendă)

În plaiul Cloșani din județul Mehedinți se află un șarpe mare, grozav de mare. Aproape tot timpul anului stă încolăcit împrejurul unui munte, cu capul rezemat pe vârful muntelui; iar cu coada la poale. Și de atâta amar de vreme încolăcește el muntele, că și săpase chiar urmele corpului în peatră, de atâta strânsoare și putere. Nimeni, dar nimeni nu îndrăznește să se apropie de acel munte.

Când șarpele fluieră lung și ascuțit, toată lumea din prejurimi se cutremură de groază.

Vestea despre acest șarpe se răspândise departe, departe chiar de acele locuri și astfel a auzit și un novac numit Iovan Iorgovan. El voind să și încerce norocul și să scape lumea de așa pacoste, s'a încumetat în puterile lui, și-a luat paloșul, a încălecat și a plecat.

Ajungând lângă munte, a stat, s'a gândit s'a socotit cum să'l omoare. Și morțiși grăpiși, după multă strădanie l'a retezat aproape de la mij-

loc. Atunci capul a pornit'o la fugă spre Cerna, iar novacu după el, călare. Și unde'l ajungea mai tăia din el câte o bucățică, și tot așa până la râul Cerna. Aci șarpele s'a azvârlit în unde și a trecut dincolo; iar novacul s'a oprit pe mal și a rugat râul: „Cernă Cernișoară, lasă-mă să trec, „că'ți dăruiesc un pește argintiu și unul auriu“. Apele s'au micșorat și novacul a trecut.

Trecând Iorgovan repede râul, s'a luat pe dâra lăsată de șarpe în urmă; dar de geaba, nu l'a mai putut prinde, căci șarpele a intrat într'o peșteră în apropiere de Orșova, pe malul Dunărei. Văzând Iovan Iorgovan că nu poate să'l piarză de tot, a zidit intrarea peșterei.

Din capul șarpelui a curs sânge și s'a făcut innăuntru noroi. Mai târziu din cap și noroi a eșit în primăvară, când toate lucrurile înviază, atâta muscă, mică și peștriță, în cât ne mai încăpând în peșteră, zidul forțat a crăpat și a izbucnit musca afară, împrăștiindu-se peste tot, în Banat, o parte din Serbia și Oltenia.

Musca e veninoasă, și miroasă puțin a usturoi, urmă păstrată de la șarpe.

Iar de atunci în Cerna sunt pești argintii și aurii; și în Oltenia năpădesc în primăvară în luna April, roiuri de musculițe, de care vitele nu pot fi scăpate de cât făcându-li-se fum de băligar.

800 017

7 Boabe

— *Basm* —

Pe vremuri, în Cairo basmul a 7 boabe de fa-sole era foarte căutat și mult gustat. Povestitorul mergea prin cafenele de'l spunea, însoțindu-l cu gesturi, humor, și chiar mișcări dramatice spre a atrage atenția auditorului. Și după cum povestitorul erà mai meșter în a'l spune, și succesul 'i erà mai mare, iar talerii 'i umpleau tipsia la fiecare istorisire.

Lungimea basmului varià după ingeniositatea povestitorului, și el începea așa cum toate basmele încep :

A fost odată ca'nici odată, căci dacă n'ar fi fost nu s'ar povesti.

A fost un turc cu numele Hussain. El erà foarte sărac. Intr'o zi nevastă văzând că sunt aproape a muri de foame îi zise: „Du-te și „lucrează“, iar el răspunse: „Ce vrei să lucrez, „nu vezi că nu se găsește nimic de lucru.“

Ce'i trăzni atunci prin cap, muerei, că'l trimise să ceară milă, cu toată împotrivirea lui Hussain, care zicea că n'are măcar o mască, cu

care să se trăvestească. Atunci femeea căutând găsi o tidvă pe care o tăe în două și punându-i o jumătate pe cap 'i zise: „Du-te“.

Și s'a dus Hussain, cu inima plină de frică și s'a așezat într'un colț al pieței, ținând ochii în pământ ca să nu fie cunoscut.

Nu trecù mult și merse vorba în tot orașul că un sfânt s'a arătat și șade în piață. Și curioșii au sosit să'l vadă și să'i pună fel de fel de întrebări, la care el nu răspundea, ferindu-se a nu se da de gol.

Un negustor apropiindu-se de el 'i zise: „O Șeic, mi-am pierdut măgarul, spune-mi unde e și eu te voiu mulțumi“.

Hussain cuprins de spaimă și neștiind ce să răspundă, își blestemă nevasta, căci ea îl trimisese acì, apoi văzând că nu poate face altfel de cât să răspundă ceva, zise: O, om necăjit, du-te în cimitir“.

Și s'a dus negustorul în cimitir, unde'și găsi măgarul care se rătăcise pe acolo, apoi plin de bucurie și minunat de așa ispravă s'a întors și i-a dat profetului cinci piese de argint.

Hussain mulțumit că de data asta a scăpat, o zbugì acasă, unde nevasta cum 'l văzù, îi zise: „vezi cum merge când bărbatul ascultă și de părerile nevestei“. Și au trăit ei din belșug câtva timp cu banii câștigați; apoi după ce s'a sfârșit, nevasta îl goni iar în piață după ce i-a pus tidva pe cap.

Vestea se lăți ca prin minune și oameni a în-

ceput să curgă valuri la locul unde se așezase sfântul. Se îmbulzeau și fiecare, care cum putea, îi punea fel de fel de întrebări, dar Hussain se hotărâse să nu vorbească decât cu unul, căci își zicea: „o lovitură e destul pentru o zi“. În acest timp un om bine îmbrăcat s'a prezintat înainte-i și l-a rugat să'i spună unde 'și va găsi punga plină de aur ce-o perduse. După ce'l examinează bine gândi: „acest om grăsuț are pielea albă, bine spălată, de sigur a fost la bae. Să-i spun că punga se găsește acolo“!

Dar iată, că tocmai când eră să deschidă gura, vede o gaiță ținând punga în ghiare. Ea, văzând tidva, a fost împinsă de dorința de a o ciocăni și așa s'a lăsat pe capul lui Hussain. Acesta prinzând-o de picioare, punga a scăpat din ciocul gaiței în poala lui Hussain.

Negustorul primindu-și banii, a dat și lui 5 bucăți de aur.

Ce se întâmplase cu Gaița? Ea eră pe acoperiș când negustorul numărase bani de aur, și fiind atrasă de sclipirea lor a pândit momentul și a furat punga.

Oamenii văzând așa minune l-au dus acasă cu mare alai.

Furându-se Sultanului sipetul cu cele mai prețioase juvericale și cum faima lui Hussain ajunsese până și în palat, Sultanul trimise după el. Cum sosi, cea d'ântâiu întrebare a fost: „unde's givaericalele furate“, Hussain a răspuns plin de umilință și tremurând de frică: „O Protector

al săracilor, nu știu“. Cuvintele i-au fost întâmpinate de Sultan cu porunca : „Dacă în șapte zile nu le vei găsi, te voi bate până la moarte“.

Desnădăjduit Hussain s'a dus acasă, și-a bătut nevasta și i-a împutat toate neajunsurile pățite și urgia căzută pe capu-i, apoi luându-și șapte boabe și-a pus cenușe pe cap și s'a așezat înaintea ușei, în tinda casei.

Când soarele apunea el înghițea un bob zicând : „iată trece unul“, înțelegând prin aceasta că sorocu i s'a apropiat c'o zi.

Hoții, cari nu putuseră să se strecoare afară din oraș, de oarece măsuri de siguranță fuseseră luate din vreme, aflând de porunca Sultanului a trimis pe unul din ei să pândească pe Hussain. Și când tocmai a înghițit bobul, iată că hoțul, trecând, aude cuvintele pronunțate, care'l a băgat în sperieți, crezând că a zis : „iată unul din hoții care a furat giuvaericalele a trecut“. Și alergând la tovarăși le-a spus pataraua. Tovarășii nefiind siguri, a trimis a doua zi un altul. Acesta cum a auzit : „încă unul“, genuhii 'i s'au muiat că abiă s'a mai târât până la ceată, cărei 'i-a istorisit că nu e vorbă de scăpare, că omul acela sfânt 'i vede și că dacă nu vor da giuvaericalele trebuie să părăsească orașul, ori vor muri cu toții.

Dar porțile erau închise și mai mult străjuite în acele zile de așteptare, încât fuga ar fi fost fără reușită. Atunci în sfat s'a hotărât să se mai ducă și al treilea, care a adus aceiași știre. Ți-

nând din nou sfat, al cărui rezultat a fost de a duce sipetul lui Hussain și a-l ruga să le scape viața. Zis și făcut.

Hussain a primit, și înapoind sipetul a fost încărcat de cinste și daruri, dându-i-se locuință în palat. Inșă el eră nemulțumit și de multe ori se căia, că într'o zi va plăti cu pielea toate acestea.

Așa într'o zi, pe când Sultanul făcea bae, ce se gândi Hussain : „Dacă ași trage o palmă Sultanului pe chelie, o să creadă că's nebun și o să-mi dea drumul“. Și plici o palmă, iar Sultanul fierbând de ciudă, după el. Dar abea eșise din bae, când tavanul s'a prăbușit, producând un sgomot asurzitor.

„Alah, strigă Sultanul, aceasta-i o minune, iar pe tine sfântule cu ce să te mulțumesc !? Hussain sărutând tălpile zise : „Generosule Sultan „dă-mi un măgar și zarzavaturi să vând și la „sămă să câștig hrana într'un mod mai simplu „și fără griji“. Și apoi istorisind cele ce știm, Sultanul a răs cu lacrimi și'i a dăruit cele ce-i ceruse.

După aceea a trăit mulțumit până când cel ce pune capăt tuturor pe pământ, l'a chemat la El, despărțindu-l de măgar și zarzavaturi.

Pești în strașină

Bărbatul erà dus la moară; iar nevasta rămânând singură, chemă pe drăguțul său să'i mai țină de urât. Cum gândul îi venise cam târziu și de teamă să nu fie surprinși de bărbat, hotărâră să'i joace renghiu.

Bărbatul ajungând în curte și văzând că cineva caută prin stuful strașini fără a se sfi, întrebă :

— Da bine fă nevastă, ce caută în strașini smintitu ăla?

— Dar prost ești mă bărbate; nu vezi și tu atâta lucru?.. Caută pești, răspunse nevasta.

— Ce pești fă?! în strașini?! Ce e nebun?!

— Ei, ba bine că nu, c'altfel n'ar face el ce face. Apoi către drăguț: „Haide mă smintitule pleacă de aci, ce te-a găsit tocmăi acum să prinzi pești în strașină?..

Guriță bărbate...

(Snoavă)

Un tânăr ce se însurase de curând zise nevesti :

— Nevastă, nu mai pot; îmi sar ochii de foame. Ce mâncăm ?

— Guriță bărbate.

A mâncat omul ce a găsit și și-a căutat de treabă.

Azi așa, mâine așa într'una din zile și a eșit din fire și s'a gândit să dea o lecție nevestei.

— Vezi, să spui mârțanului; să facă de mâncare, și când oi veni să fie gata.

— Bine bărbate. I-oi spune.

Când s'a întors omul de la muncă, flămând ca un lup, întrebă de e ceva gata.

— Nu bărbate, mârțanul n'a vrut să m'asculte cu toate rugăciunile mele.

— Aaa ! Așa ?... Va să zică nu ascultă ? Bine. Prinde'l și ia'l în spinare să'l învăț eu minte de a nu mai ascultă altădată.

— Iartă'l bărbate, săracul, iartă'l acum.

— Nu. Ia'l în spinare.

— Femeea se supuse și umflă mârțanul în spinare; iar bărbatul începù să'l bată.

Și când îl lovea mârțanul de durere miorlăiă și zvârcolindu-se înfigea ghiarele în spina-rea nevestei.

— Lasă'l bărbate, iartă'l că are să asculte. Bărbatul se făcea că n'aude și da înainte.

— Iartă'l bărbate că am să gătesc eu în locul lui, nu'l mai bate că nu'l mai pot ține. Și zicând acestea dete drumul mârțanului; iar ea de aci înainte începù să gătească mâncare lui bărbatu-său.

De dincolo

„Dacă ași fi bogat de sănătate, dacă n'ar fi o depărtare de câte-va sute de kilometri, atunci ași veni împreună spre a vă aduce omagiul respectului meu împreună cu urările și felicitările mele și prin o strângere de mână v'aș arăta recunoștința mea la începerea anului 1901.

„Dar în persoană este imposibil, atunci aș păcătuî greu să-mi las condeii învins și cea ce-mi dictează inima să n'aștern pe această simplă și modestă hârtie.

„Anul 1900 și-a împlinit misiunea care a avut-o impusă de „Suveranul lumii“ deși nu cu laudă peste tot locul și cu deosebire pe la frații din regatul lui „Carmen Sylva“ nu tocmai laudabil s'a purtat după o așa grea încercare.

„Noi 'i compătîmim pe dâșii fiind-că lacrimile și suspinele lor ale noastre sunt.

„Câte bunătăți, plăceri nu au avut unii dintre oameni și din contră câte scârbe și lipse n'au îndurat alții în decursul acestui an!

„Noi de comun avem să-i mulțumim de toate, și să-i zicem: Adio! Cale bună!

„Du-te an bătrân al secolului apus, cu toate dorurile și te ascunde în noaptea eternității la reședința fraților mai bătrâni, căci ne-ai luat dintr'al nostru 365 zile; însă noi tot rămânem fericiți că oprim la noi:

Suveniri speranțe și un divin odor
Peste care anii nu trag brazda lor!

„Se duce cel bătrân; dar cel june iată că-i coprinde locul. Vine tânărul și prin speranța noastră ne promite multe. Noi să ne bucurăm și să-i zicem: „Bun venit“.

„Lângă el ne aderăm cei din Transilvania din dosul „Negoiului“, din pământul care a fost stăpânit odinioară de Radu-Negru și zicem într'un cuvânt: La mulți ani să serbați și să vă bucurați și voi, cel puțin, cei din România liberă, de toate harurile A tot puternicului.

„Și Liga Culturală, icoana românismului lumina-vă în vac inima noastră, sălășluind întru noi ani mulți cu rod.

„Rog, ca tuturor să arătați că sub poalele „Negoiului“ este o inimă și o față care totdeauna în rugăciunile sale stă (ca mahomedanii) îndreptată către cetatea lui Bucur (Meca românilor) 1).

Nouromân.

1) Spicuri, pag. 62.

Din psihologia poporului român

Firea românului se găsește reflectată în poeziile lui Alexandri, Eminescu, Coșbuc, nuvelele lui Vlăhuță, scrierile lui V. A. Urechiă, Creangă, Carageale și impresiile lui D. Stăncescu.

Seriositatea și veselia, răbdarea până la umilire, umor, cinste, fudulie și sarcasm și mult îngăduitoarea fire unită cu nepăsarea ne stăpânește.

Aspirațiunile, dacă nu greșesc, sunt întrupate în *Mihaiu-Viteazul* de Iorga, în *Deșteaptă-te Române* de Andreiu Mureșanu și mai cu seamă în *Cântarea României* de Bălcescu.

Românul îi nepăsător și răbdător până la umilire, în multe cazuri lipsit de inițiativă personală. Incetineala unită cu nesiguranța în ori-ce întreprindere îl face mai în totdeauna să rămână în urmă.

Numai sub imbold e în stare de lucruri mari, spiritul lui fiind vioiu și inima înarmată cu multă îndrăsneală. „Norocul nu mă părăsește când vrea Dumnezeu” sau „Dac’oi avea noroc, bine, dacă nu, ce o fi să fie” sunt cuvinte pe care mai toți le rostesc. Din acestea se vede că fatalitatea u-

nită cu nepăsarea presidă în actele și faptele românului.

Neeconom, fără rânduială în afaceri și îngăduitor, așteptând ca totul să-i vie de la alții sau de la stat, iată ce caracterizează pe român până acum. Nici odată nu-și bate capul să facă ceva de la sine. Se obișnuște foarte greu cu binele, în schimb iubește foarte mult lucrurile care-i apar îndoioase. Cu toate astea când inima îi e mișcată și-și ia vânt, făptuește lucruri mari. Românul e primitor, însă nu atât cu ai săi cât cu străinii pe cari nu știe cum să-i mai îmbie. El iubește mai mult de cât pe al său tot ce-i străin, lucrurile, moravurile și limba și mai ales aceasta, din care 'și face o onoare, împestrându-și pe cât mai mult limba proprie pe care în multe casuri o dă uitărei. Cât pentru cei ce țin un condei în mână—mulți înțelegând greșit îmbogățirea limbei—se întrec în introducerea de cuvinte streine, schilodindu-și limba și schimonosindu-și vorba.

Din religie românul e mai cinstit, — noțiunea cinste la clasele superpuse ca mai civilizate s'atinge cu noțiunea opusă ei, — de cât multe alte națiuni în a căror frunte pășese evreii.

De și lucrul e de domeniul notorietății publice dar mai pot adăoga pentru identificare :

Vorbind despre cinste cu un evreu zice : „La noi e un proverb foarte bun : Ce, o să-ți faci cruce de aur dacă ești cinstit ?” — Această virtute, căci a fi cinstit e o virtute, pe care re-

ligia Creștină o alătură la calitățile ei Dumnezești, e altfel de virtute în religia lui Moise, de care evreii profită cu succes.

Câtă deosebire între ei și noi!

Un alt fapt. Erau ceasurile două. Înainte-mi un băețăș cu un ghiosdan la subțioară fugea de-i sfârâiau picioarele, pe când din pragul ușei, o evreică strigă: „mamă, nu fugi că te înbolnăvești, și dacă întârziezi spune profesorului că ai uitat o carte și te-ai întors s'o ei, și de aceea ai întârziat“.

Astfel de povețe cred că nu s'au auzit eșind din gura vre unei mame române. Și să ne mai mirăm de deosebirea profundă ce există între firea și caracterul românului și ale evreului căn dacesta își nutrește spiritul cu asemenea povețe!

O altă deosebire capitală între român, evreu, și ungar, e și obrășnicia. Încă un fapt și încheiu, căci s'ar putea aduce oricâte.

După o cercetare, agentul poliției plecând, luându-și ziua bună de la cei de față, un lucrător evreu, care era inculpat, trebuind să urmeze pe agent, întinde mâna să'și ia rămas bun. Refuzându-i-se zice:

„Ei, și ce face asta, dacă mi-ai da mâna parcă-i lucru mare“, căutând cu de-a sila să ia mâna în răsul tuturor. Cei de față au exclamat: „știam că evreii sunt obraznici, dar nu ne închipuiam că's atât de obraznici“.

Să nu se creadă că aceasta o făcea din neștiință, nu.

Cu siguranță se poate susține, că un român nici n'ar putea să atingă această obrăznicie, fiind cu mult mai prejos ca ungurul și chiar ca rusul și francezul.

Să se laude îi place românului, dar nu așa ca ungurului, care întrece multe națiuni.

Lingușirea gâdilă cu deosebire simțurile românului cu atât mai mult cu cât ocupă un loc mai de vază și se crede mai cioplit ca alții, sau îi stă și lui în putere ceva.

Aiurea ca și în oștire, nepăsarea de tot ce nu-i al său, ține hangul. Zilnic, și la fiecă pas se aude: „da ce-o să-mi rup inima, nu cum-va muncesc pentru mine“, uitând că muncind pentru țară în ori-ce direcțiune, muncește tot pentru el. Nu știu cum va fi la unguri sau alte națiuni, dar îmi închipuesc că tot va fi alt-fel. Aceasta dovedește lipsa noțiunii de patriotism și educațiune în această direcție.

Cuvintele naționalism și patriotism se pronunță de mulți; dar noțiunea lor în massa poporului, pot zice, că nici nu se știe ce noimă o avea, ceva ce ne deosibește mult de trufașul ungur. Cultivarea simțimintelor ce exprimă aceste cuvinte se impune.

Din faptele istorice care scot mai în vază calitățile românului, sunt: bătăliile de la Rovine, Rahova, Valea albă, Călugăreni, și războiul din 1877 și 78, când la vocea căpitaniilor eroi, sufletul poporului s'aprindea și învingătorii, o mână de oameni plini de entusiasm,

purtau cu fală stindardul care ne-a dat România de astăzi. La 1821 s'a născut mișcarea patriotică a lui Tudor, trezind România din somn, iar în 1848 s'a cutremurat sub suflarea vântului binefăcător și născător în suflet de aspirațiuni mari pentru viitor. Din aceasta a eșit unirea din 1859, faptele din 1866, independența și înălțirea la rangul de Regat.

1900 *Noua Revistă Română*

Artele și încurajarea lor

După o listă de onorariu acordat scriitorilor publicată de *Pall Mall Gazette*, Rudyard Kipling a obținut cel mai mare onorariu dintre scriitori cari viețuiesc. Lui 'i revine de fie-care cuvânt scris 2 lei 50 bani.

Anthony Hope cere 90 livre ¹⁾ pentru o nuvelă, păstrându'și dreptul de autor. Onorariu lui Gladstone era de 200 livre pentru a scrie o revistă.

Dr. Canon Doyle a primit 7000 livre pentru *Rodney Stone* nuvelă, Robert Elsmere 16000 livre pentru *David Grieve*, pe când Rider Kaggard cere pentru o nuvelă nu mai puțin de 2000 livre.

Onorariu cel mai mare ce a fost dat vre-odată pentru o nuvelă este de 40000 livre primit de Alphonse Daudet pentru *Sapho*.

Ruskin filosof și scriitor englez avea un venit de 400 livre pe an pe când poetul Tenyson primea aproape 12000 livre pe an de la editorul Macmillians, în timpul celor din urma ani ai vieții sale.

Din aceste câte-va date ori și cine își poate

1). Livra = 25 lei 20 bani.

face o idee de resplata ce primesc scriitorii din alte țări pentru munca intelectuală, care făurește *sufletul poporului*, căruia îi revin toate aceste onoruri.

Pentru noi aceste sume sunt surprinzătoare și nu ne vine nici chiar a crede, când știm cum publicul și oamenii culti cu dare de mână răsplătesc la noi sudoare muncii celor mai laborioși și de talent scriitori.

Oare noi suntem așa de săraci în talente? Nu. Dar cum pot aceste talente să se devoteze cu corp și suflet scrierilor de ori-ce gen, când sunt silite să-și agonisiască pâinea din alte resurse? Ori pot ele să aștepte la ridiculele onorarii oferite de editori, în neputința de a face altfel, sau încurajarea publicului? În alte părți ar putea fi răsplătite, talentele ce posedăm, cu mult mai mult.

Noi nu avem oameni cu tragere de inimă, și acei cari îi avem sunt puțini — pe când cu dare de mână!... și nici public care să încurajeze scriitorii de talent, înlesnindu-le traiul și făcându-le o carieră din ocupația lor.

Scriitorii și artiștii trebuie să umble după slujbe chiar. Ei sunt supuși capricielor stăpânilor, politice malițioase și bolnăvicioase, să sufere toate mizeriile ce se pot îndură de o ființă omenească. Și în aceste condițiuni cum s'ar putea cere unui creier zbuciumat și corp trudit, claritate de vederi și idei vaste și sănătoase pentru concepție? Celui mai îndemântic — *meșteșugar în ale litera-*

turei — cum zice d. L. I. Caragiale, 'i va scăpă ideea și planul; iar compunerea va suferi schingiuri, fiind preocupat de traiul de mâine. Ideile se vor răslăți, căci ele nu așteaptă.

În cât privește să așteptăm încurajarea artelor de la public nu rămâne de cât să citez fraza spirituală și ironică a d. L. I. Carageale, pronunțată cu ocazia conferinței — lecturi, ținută la Ateneu în 1898: *„Fiind chemat de societatea Ileana „fondată pentru a protege artele în România și fără „de care de altmintrelea artele ar fi destul de încu-
„rajate, — avem ca dovadă golul din această sală,—
„mi-am permis să mă prezint aci“*.

Aceste cuvinte pledează prea în de ajuns despre modul cum publicul nostru știe a încurajă tot ce e artistic. Și mișcase-vor vre-o dată cei chemați spre a desvâli și ajuta răspândirea luminei în masă? Greu de tot.

Pentru dezvoltarea culurei avem scrieri și biblioteci cu prețuri mici spre a se putea cumpără de toți și populuriză cunoștințele trase din ele. Dar ce folosesc toate acestea dacă marfa stă în rafturi și nimeni nu o caută, nu o citește. Dar, dacă în loc de scrieri românești ar fi fost franceze — de ce nu ne-am născut francezi ori altă națiune? — s'ar cumpără mai mult de oamenii noștri culți bogătași, și ar încurajă mai mult artele, căci nu s'ar înjosi să citească în românește, în limba iobagilor și foștilor clăcași.

Cei cu milă adevărată de clasa desmoștenită sunt foarte puțini, pe când cu dor de ridicarea culturii, și mai puțini. Scriitorului i se frige inima când vede atâta încurajare din partea celor ce de altmintrelea aruncă bani în vânt. Iși vede visul stingându-se și în neputință de a mai lucra.

Aceste adevăruri se pot spune cu mai mult brio de acei cari și-au pus tot în joc și muncese fără preget pentru cultura neamului și dezvoltarea sentimentului.

Curentul pentru susținerea celor zise se formează numai când toate clasele vor lucra și încurajă mână în mână tot ce e artistic.

Mai trebuie publicul, mai trebuie Statul spre a veni în ajutorul luptătorilor de lumină. Numai astfel se va duce toate la bun sfârșit.

Și pentru a umple golul de care vorbim și care e simțit de toți cei ce se interesează de progresul culturii poporului, preconisam în 1898, de la care dată s'au adus multe îmbunătățiri : ca bibliotecile populare, conferințe..., în *Foaia pentru Toți* că ar fi bine :

Ca Statul ajutat și de oameni de inimă ce avem să ia măsură ca în fie-care comună să se înființeze pe lângă primărie sau școală o bibliotecă populară care să conțină tot ce e mai de seamă și bun, care să tindă la educația și înălțarea spiritului săteanului — talpa țării. — Această bibliotecă să aibă și reviste judecate ca folositoare. Învățătorul și preotul să citească sătenilor în fie-care sărbătoare consfințita de

legea repaosului duminical, bucăți alese. Cu modul acesta se va ajuta luminarea masei populului și impedece turburarea sănătăței și mintei săteanului cari își îneacă necazurile la cârciumi.

Ne apărat că higiena și desvoltarea sentimentului de datorie și de naționalitate va ocupă un loc de frunte mai în toate cuvântările.

În felul acesta se va rezolvă în parte această problemă, căci îngrijind de hrană corpului scriitorilor se va îngrijî de hrana sufletului populului.

Cugetări

Reformele sociale nu se fac cu zgomote și strigăte, cu plângeri și denunțări, prin formări de partide — sau făcând revoluții; ci prin deșteptarea gândirii și progresul ideilor.

* * *

Nu trebuie să alegem de nevestă o femeie care de ar fi bărbat nu am vrea să-l avem ca prieten.

* * *

Iubirea e ca o scânteie, licărește puțin și se aprinde sau se stinge perzându-se în întunecul din care a eșit.

* * *

În dosul ideilor înaintate se adăpostește deseori omul mic de suflet, or brutal.

* * *

Iubirea adevărată trăește și va continua să trăiască și dincolo de mormânt. Ea nu se stinge ca o scânteie și nici numai cât licărește, ci mai adânc se încarnează, se aprinde, dogorește inimile și în vâlvătate de foc nemistuit se preface, cu cât înâlnește opunere mai mare. Ea va sbuciuma continuu sufletele și dogori inimile, cât timp candelile eternității — stelele — vor sta de veghe.

De acelaș:

Spicuri (culegeri din englezește) 1899.

Femeea și Notițe biografice 1901.

Jubileul de 25 ani al proclamării Independenței 1902.

Din Sferi Senine 1904.

In curând va apare în traducere din englezește:

NUVELE ALESE DE EDGAR ALLAN POE

cu portretul și biografia autorului

